

Ramsay (A.) Presbyterian Minister,

12

ANDREÆ RAMSÆI,

SACROSANCTÆ THEOLOGIÆ

IN

ACADEMIA OLIM EDINBURGENA

PROFESSORIS,

POEMATASACRA.

Facta nos et jam probata pangimus Miracula :

Testis est Orbis, nec ipsa Terra, quod vidit, negat ;

Comminus Deum docendis proditum Mortalibus.

Ipse jussit, & creata ; dixit Ipse, & facta sunt :

Terra, Cœlum, Fossa Ponti, trina rerum Machina,

Quæque in his vigent sub alto Solis & Lunæ Globo.

PRUDENTIUS de Miraculis Christi.

Hic Juga Parnassi coeunt cum rupe Sionis,

Mixtaque Jordani Castalis unda fluit.

Arcturus Jonstonus de Ramsæo.

EDITIO TERTIA.

Prioribus longe emaculatio.

L O N D I N I :

Excudebat JACOBUS GED, 1752.

Juxta Exemplar impressum EDINBURGI, Anno 1633.

Liberque prostat venalis apud SAMUELEM PATERSON,
Bibliopolam, in vico vulgo dicto, The STRAND.

ANDREAS RAMSAL

ACHRONOMETRIC THEODOLITE

IN

A SYSTEM OF MINUTES

PROPORTION

7

ILLUSTRISSIMO AC REVERENDISSIMO

P R Æ S U L I,

T H O M Æ,

DIVINA PROVIDENTIA,

ARCHIEPISCOPO CANTUARIENSI,

TOTIUS ANGLIÆ PRIMATI,

ET METROPOLITANO:

SERENISSIMO MAGNÆ BRITANNIÆ REGI,

GEORGIO SECUNDO,

A SECRETIORIBUS CONSILIIS:

NOVAM HANC EDITIONEM

SACRORUM CARMINUM

DOCTISSIMI VIRI,

ANDRÆ RAMSÆI,

SACROSANCTÆ THEOLOGIÆ

IN ACADEMIA EDINBURGENA

PROFESSORIS OLIM CLARISSIMI:

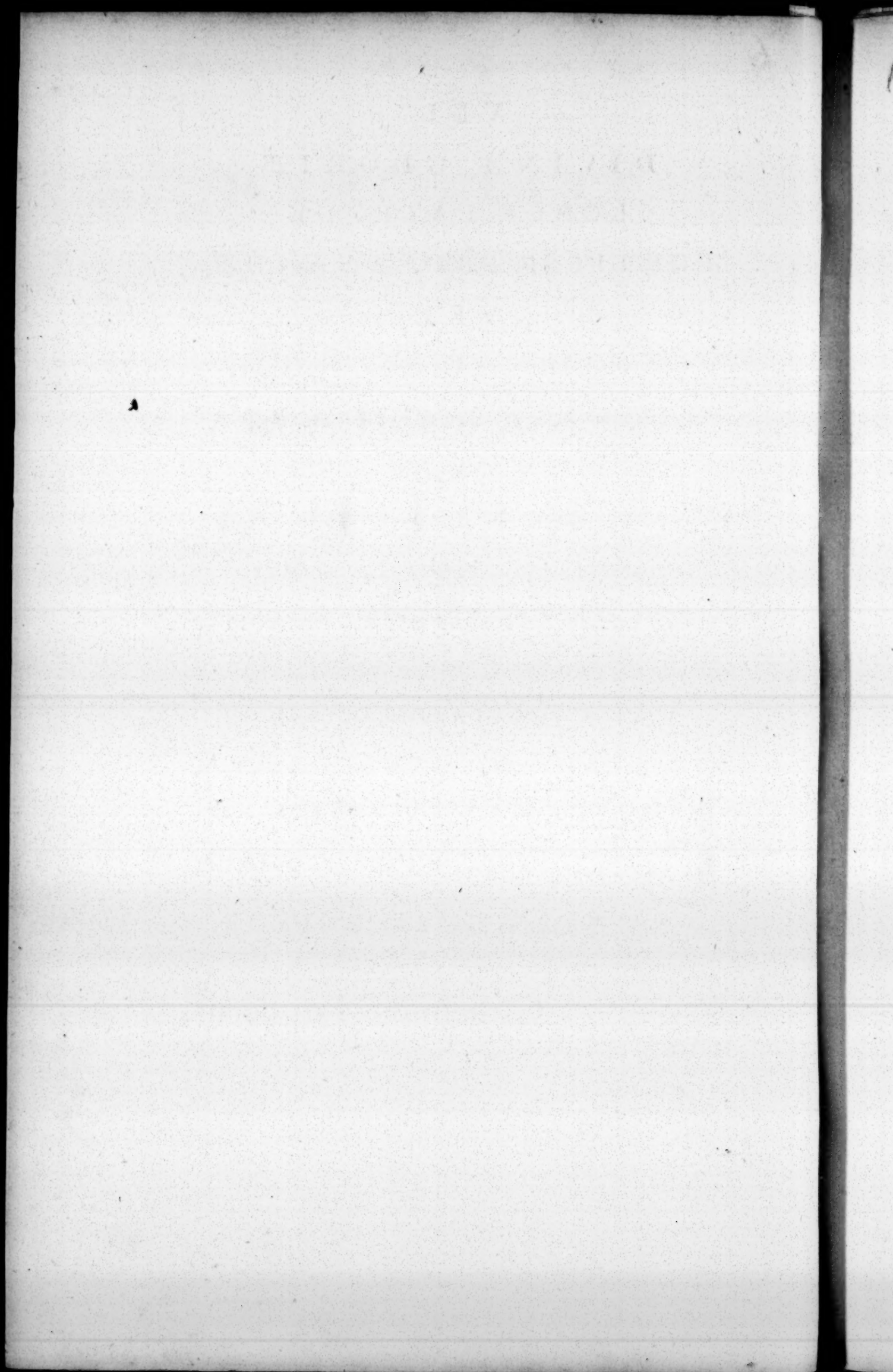
I D Q U E,
 HOC PRÆCIPUE CONSILIO,
FAUSTISSIMIS SUI SUB AUSPICIIS,
 ADPROBANTE COELO!
ADPLAUDENTE TERRA!
 RINGENTE TARTARO!
 S A C R A U T P O E S I S,
(MORTALIUM GENERI DIVINITUS DATA!)
LATINIS PRÆSERTIM VERSIBUS CELEBRATA,
 PRISTINO NITORI,
 MERITISSIMO HONORI,
GENERALI DENIQUE DOCTORUM VIRORUM AMORI,
 DIUTURNAM POST DESUETUDINEM,
ET POSTLIMINIO QUASI,
 RESTITUATUR, VINDICETUR, ADROGETUR:
QUA QUIDEM NOBILISSIMA PROVINCIA,
 Q U I D
PER DEUM IMMORTALEM!
 P O T E S T E S S E

14
VEL
DIVINÆ GLORIÆ
LONGE LATEQUE
FORTITER PROPAGANDÆ,
VEL

COMMUNI HUMANI GENERIS UTILITATI
GNAVITER ATQUE STRENUE PROMOVENDÆ,

VEL
DENIQUE
SANCTITATI ATQUE DIGNITATI
MUNERIS SUI ARCHIEPISCOPALIS
GLORIOSE SUSTINENDÆ, ADORNANDÆ, ILLUSTRANDÆ,
APTIUS, PRÆCLARIUS, DIVINIUS?
HÆC, INQUAM, POEMATA SACRA,
SUMMA CUM ANIMI VENERATIONE,
LEGENDA, PROBANDAQUE PROPONIT,
EORUMDEM EDITOR,

Gulielmus Lauderus.

AD
SERENISSIMUM
ET
POTENTISSIMUM
MONARCHAM,
CAROLUM,

Magnæ Britanniae, Franciæ, & Hiber-
niæ Regem, Fidei Apostolicæ &
Catholicæ Defensorem, &c.

ETSI ad Poeticæ studium, Rex
Serenissime! impetu quodam na-
turæ rapiebar; intercedebant ta-
men severiores musæ, ne in his studiis
profusius ingenio indulgerem. Nunc
autem, vertente ætatis anno duodesexage-

fimo, si quæ olim vires in carmine concidisse, & Aganippes nostrae rivuli exaruisse videbantur, quam primum tamen adventus Tui fama, non ἀδεσποταῖς & sine capite rumoribus, sed certis auctoribus percrebruit; illa non modo me jacentem recreavit, sed recreatum erexit, erectum plene confirmavit: sicutque olim Medea Æsonem recoxisse, & juventutem illi revocasse proditur, ita Augustissimi vultus Tui intuendi expectatio pristinum menti robur, & meliores mihi annos reduxit.

Testis hic ingenii fœtus: qui licet, mea opinione, indignus sit qui lucem videat, doctorum virorum judicio (cui plurimum semper tribui) obstetricantibus Musis, aut propitio verius Numine, non infeliciter videtur natus. Quem ego Majestati Tuæ
dicandum

dicandum censui: non quod putarem, in Te beneficium ullum posse me deponere; sed ut obsequii, & grati in Te animi mei, testimonium aliquod etiam apud posteros (ut spero) constaret. Neque etiam dissimulo, & tacitus premo, sed ingenue præ me fero, maximo mihi futurum gaudio, si levidensi hoc munusculo viam ad favorem Tuum munire, & benevolentiae fores aperire conceditur.

Quid enim prius? Quid antiquius? Magisque ex animi sententia accidere potest, quam à tanto Principe diligi, cui universus terrarum orbis paucos secundos, pauciores similes, præstantiorem nullum habeat? Quippe cum Is sis, qui non eos tantum, qui ad regni & reipublicæ gubernacula sedent, justitia, & regia omni
virtute,

virtute, sed & Sacrorum Antistites pietate, longo intervallo, post Te relinquo: quod, præter cætera, animos mihi addidit, ut lucubratiunculam hanc Serenissimo Nomini Tuo inscriberem.

Nam cum pietas, honosque Dei, apud Te (ut dicitur) utramque paginam faciat, pergratum Tibi fore carminis hujus argumentum persuasissimum habeo. Quis enim nescit, quam uberem Dei gloriæ segetem Rerum Creatio suppeditet? Quam latos campos nomini divino celebrando aperiat felix illa priorum Parentum in statu integritatis conditio? Quinetiam, si quis in Protoplasti lapsum, quo nihil funestius, calamitosius, quod, cataclysmi instar, totum genus humanum inundavit, eluit, ever-

tit:

tit: si quis (inquam) in eum mentem & cogitationem defixerit, comperiet ad salutarem ciendam pœnitentiam efficacissimum esse incentivum. Redemptionis tandem opus, de quo quarto libro disertatur, ita luce sua radiat, & superioribus praefulget, ut illorum luminibus (si fas sit dicere) obstruere quodammodo videatur. Quae ego non singula tantum, sed universa, penicillo poetico describere tentavi, illustrius & graphicè magis daturus, si pastoralis provinciae sollicitudo non distringeret, & seria magis studia, Theologiae cum primis, (cujus professionem aliquot annos publice sustinui) alio vocarent.

Habet, fateor, poeticus instinctus cognitionem summam cum prophetico ad-

a

flatu :

flatu : Quare Epimenidem Poetam, Prophetam Apostolus indigitat, & vaticinari, protrito & vulgari sermone, idem est quod divinare. Huc etiam spectat, quod oracula olim, non solutis, ut plurimum, numeris, sed ligatis, & carmine, dabantur : quae liquido revincunt τὸ θεῖον esse poësin, non otiosi cerebri figmentum. Sed quantacunque haec sunt, quae ad Poetices commendationem magnum habent momentum, apud me non sunt tanti, ut omnes exotericas disciplinas, nedum unam Poeticam, ulla ex parte, Theologiae comparandas censeam.

Haec etenim una est salutaris scientia, quae facem praefert ad cœlestem patriam. Haec mea Sparta est, haec palæstra, in qua defudat industriae meae curriculum,

non

non huic tantum saeculo, sed posteritati.
 Unde pro viribus enitor, quàm veterum,
 quàm recentiorum monumenta replicando,
 vindemiolas colligere, sacras eclogas ex-
 cerpere, quae Ecclesiae Dei usui esse pos-
 sunt; quas premo, & premendo polio,
 atque adorno; exprompturus, *συνθεῶν*,
 ubi otium literarium, & portum studio-
 rum, tuis auspiciis, nactus fuero. Interim,
 hoc meum in te studium, Princeps O-
 ptime Principum! aequi bonique consule,
 quaeque tibi supplex offero,

AUGUSTISSIME ET SERENISSIME.

CAROLE! cui triplici fulgent redimita corona

Tempora, quem mundi fidus utrumq;
colit:

Accipe! Sidoniæ non vellera sanguine conchæ

Ebria, nec Phrygiâ Serica picta manu.

Non hîc gemmiferis quæ fluctibus India cõdit,

Aurifer aut fulvo quæ vehit amne Tagus.

CAROLE! muneribus cedunt hæc vilia nostris,

Et sunt hæc meritis inferiora tuis.

Nos Te digna damus. Terras damus, æquor, et arces

Ætheris, & quidquid maximus orbis habet.

ANDREAS RAMSÆUS.

CANDIDO

CANDIDO ATQUE ERUDITO

L E C T O R I

S. P. D.

GULIELMUS LAUDERUS.

CLARISSIMI Viri, Andreae Ramsæi, sacrosanctæ Theologiæ, in Academia Jacobi Regis Edinburgena, Professoris olim eruditissimi, quo, mea sententia, in illis oris nemo post Georgium Buchananum, atque Arcturum Jonstonum, facundissimos poetas, culti carminis gloria, elegantiaque Latini sermonis, toto orbe longe longeque celeberrimos, melius, tersius, aut concinnius, addo etiam, venustius ac nervosius, scripsit (quos tamen, nonnullorum saltem judicio, atque eorum etiam, qui hisce de rebus sanam rectamque ferre sententiam omnino non ignorant, hoc certe poemate, publica quod jam

jam luce redonamus, non solum exæquat Ramfæus, sed exsuperat) carmina sacra, hoc est, libros quatuor de Creatione Rerum; de primigenia Hominis Felicitate, in statu innocentiae; de Lap-su Protoplasti, omniumque in eo Posterorum; denique, de Humani Generis per Christum Ie-sum Reparatione, Latinis versibus elegantissime celebratos, vitales in luminis oras iterum reduco, Lector φιλόμυθε!

Istius autem beneficii meritum, si quod inest, (inest autem, meo quidem iudicio, plurimum) totum, quantum quantum est, acceptum refe-rendum est Illustrissimi ac Reverendissimi Præsu-lis, Archiepiscopi Cantuariensis, laudabili sacras literas promovendi ardori atque studio.

Periniquum enim Sanctissimo atque Integerri-mo Præfuli videbatur, post quædam ejus speci-mina in publicum prolata, longe splendidissimum utilissimumque carmen (ita enim de illo judicabat Antistes Illustrissimus, idemque perspicacissimus, quo est scilicet ingenii acumine, omnique poli-tioris literaturæ ad pulchri poematis Veneres penitus

penitus intelligendas genere instructissimus, omnisque salutaris scientiæ ac disciplinae pomoeria propagandi dilatandique cupidissimus, prout sacratissimi officii sui munus atque ratio postulat) diutius luci denegari, sacrarum literarum studiosis invideri, pugnamque cum blattis tineisque, reconditis in bibliothecis, sustinere.

Atque optandum quidem foret, hoc ipsum ut carmen, aliaque nonnulla ejus similia, in Christianis scholis, studiosae Juventuti, auctoritate publica, praelegi juberentur : quod omnino certe fieret, communis utilitatis pro rei dignitate atque magnitudine idonea si aliqua ratio haberetur.

Haec namque, communis inquam utilitas, certe exigit, ut ingenua adolescentia non solum elegantiam Romani sermonis et eloquentiae affectet, lectionique bonorum scriptorum opportune adsuecat, rejectis impuris & barbaris nugis, quibus, hac tempestate, non juvenes solum, verum omnis fere sexus, ordinis, aetatis, homines, pro pudor ! delectari videntur ; (quo autem pacto alio adpareret, ultimos inferni Tyranni conatus
jam

jam vigere, saevireque, nisi nequitia atque impietate, omne genus, passim atque impune, per totum quasi orbem terrarum, libere pervagante, nulloque impedimento, in perniciem fere generis humani grassante?) sed etiam pietatem fideliter imbibat, seque, his extremis temporibus, praeceptis salutaribus confirmet, quorum divina haec carmina largam certe exhibent copiam.

Neque hoc, quod modo proposui, (utcumque insolens atque absonum plerisque videatur) de sacris nempe carminibus Christianas in scholas invehendis, omni carere ratione censendum est: quandoquidem, id ut effectum darent, nullum non lapidem moverunt, votisque ardentissimis contenderunt, plurimi insigni tum eruditionis tum pietatis laude praestantes viri. Quos inter unum solummodo sententiae meae adstipulatorem in praesentia commemorabo, doctissimum clarissimumque virum, arbitrumque cum primis idoneum, (cujusque proinde testimonium sexcentorum aliorum facile anteferendum esse omnes aequi rerum aestimatores haud inviti concedent) Christophorum nimirum Cellarium. Ejus verba,
ut

utpote adprime huc facientia, lectoris oculis sub-
jicere haud abs re fore videtur. Ea autem in præ-
fatione, editioni operum Prudentii, a Cellario ante
quadraginta annos, & quod excurrit, Halæ Mag-
deburgicæ adornatæ, præmissa, sic se habent.

“ Christianorum poetarum principem, Aurelium
“ Prudentium Clementem vides, curis nostris
“ factum explicatiorem. Dudum in votis habui,
“ ut cum Virgilio, Horatio ac Cicerone, in
“ Christianis scholis etiam Minucius Felix, &
“ Lactantius, ac Prudentius, conjungantur, ut
“ Juventus nostra res Ecclesiæ antiquæ, & ejus
“ divinum sensum, & mores, ac fata, recte
“ cognoscat: quod fane multum adferet ad pie-
“ tatem, & ad solidam omnis generis eruditionem.
“ Res enim præstantiores ab his scriptoribus,
“ quam ab ullis profanorum, exhibentur: et ea
“ sermonis puritate atque elegantia exhibentur,
“ ut cum antiquis quibuscumque comparari merito
“ suo possint. Cum Christianis rebus ritus quo-
“ que Romanorum, quos domi militiæque, in
“ urbe & in provinciis, in sacris, in honoribus,
“ in suppliciis secuti sunt; etiam philosophorum
“ sectas, & singularum placita, si quis alius,
b “ luculentis

“ luculentis verbis repræsentant : ut qui hosce
 “ cum cura legerit, profecto multum se profe-
 “ cisse in iis literis sentiat, quæ juvant & ornant
 “ cætera universa disciplinarum studia. Sed de
 “ hoc consilio plura ad Minucium præfatione
 “ dicta sunt.”

Haftenus hac de re Vir clarissimus, non elegantissime solum, sed et gravissime. Et perabsurdum fane videtur, ab omnique recta ratione alienum, ne quid durius dicam, tanta cum ubique exstet sacrorum scriptorum copia, tam sermonis puritate, quam argumenti dignitate præcellentium, Christianas tamen scholas solis fere Ethnicorum auctorum monumentis perpetuo personare, haud secus quam si Athenis Atticis, antiquaque in urbe Romuli nati essemus. Non quod Paganorum scripta (ne quis fallatur) in universum damno, solum intra modum consistendum esse, eorumque abusum, hoc est, nimium usum, fugiendum esse contendo. Sed hoc flagitium luant, quorum officium postulat hoc malum Christianorum a cervicibus amoliri, hoc dedecus
 atque

atque opprobrium Christianis ab scholis atque
rebus publicis averruncare.

Sed ut vela tandem orationis contraham, eoque, unde digressus sum, regrediar: censeo quidem, non in scholis solum studiosæ publi prælegi, sed à maturi judicii viris circumferri quoque, & in numero bonorum librorum collocari sacra hæc Ramsæi carmina mereri: quod nihil sit utilius homine ingenuo, & bonas literas edocto, quam crebro versari in divina hac philosophia, quæ optima etiam humanæ sapientiæ præcepta longissimo post se relinquit intervallo.

Quid enim utilius est quam hic, velut in tabula, contemplari infinitam Dei bonitatem, cum summa prudentia, potentiaque conjunctam? Eandemque, tam in rerum creatione ac conservatione, quam in ejusdem multiplici adversus humanum genus administratione, luculenter demonstratam revereri, suspicere, observare?

Dei autem Optimi Maximi virtutes, cum
primis ex jam memoratis, potentia, sapientia,
b 2 bonitas,

bonitas, (quarum sine notitia coli atque adorari rite non potest) alibi uspiam, quam ex monumentis rerum creatarum, nec clarius, nec sanctius, neque augustius denique elucescunt.

Hoc ipsum sapientissimus, sanctissimusque simul ab Christi disciplina alienarum gentium Apostolus Paulus (in sua ad Romanos epistola, capite primo, commate vicesimo) luculentis hisce verbis testatus est, sequentem in modum: “ Etenim, “ inquit, quæ ejus sunt inadspectabilia, cujusmodi “ est ejus sempiterna potentia atque divinitas, ea “ ex mundi opificio, dum considerantur per opera, “ clarissime perspiciuntur.”

Hoc sancti Pauli testimonium in binos versiculos contraxit virorum excellentissimus, Hugo Grotius, adolescens adhuc quum esset, in divina sua Tragœdia, (quam orbi literario, post centum, & amplius, annorum naufragium, restitutum imus) Adamo Exfule, infinitam summi opificis ex opificio, hoc est, rebus creatis, præstantiam perspicere mortales metirique præcipiens, hoc nempe modo:

Vis

Vis Conditorem nosse ? Rebus conditis

Utere magistris. Quidquid est, index Dei est.

Adeo ut omni omnino excusatione vacui futuri erimus, (rectissime sicut colligit prædictus divinus Apostolus) nisi, post cognitum ex operibus Deum, gloriam gratiamque eo dignam, hilares lubentesque eidem tribuamus.

Porro, quid utilius, quid salubrius, quam crebro meditari illum diem : quo die ad tribunal supremi Judicis unicuique mortalium reddenda erit ratio totius vitæ ?

Quam longe arduam provinciam (unde beatæ pendet momentum æternitatis) fauste atque feliciter olim ut obeamus : haud alio certe modo id præstabilius effecerimus, quam earum virtutum, quæ in his carminibus tanta elegantia describuntur, tanta auctoritate muniuntur, tantis denique præmiis pœnisque, suo tempore persolvendis, fanciuntur, officiis fungendo, beneque adeo de universo fere mortalium genere (quantum quidem in nobis est) merendo : dum eos, quicum vel
familiarius,

familiarius, vel ex officio versamur, placido æquabilique ingenio, morumque comitate quadam amabili ac perpetua, nobis devincimus; ipsosque etiam infensos (si qui sunt) lenitate atque clementia vel emollimus, vel expugnamus, adeoque malum bono superamus: præcipue vero propensa in omne genus hominum, maxime autem in calamitosos, liberalitate atque beneficentia. Quo scilicet copiosos auri argentique thesauros, usui aliquando futuros, nobis in cœlis recondamus.

Multorum enim beneficiorum miseris præstitorum recordatio, non solum jucundissima est, verum etiam assiduum prolixumque benevolentiae atque misericordiae exercitium homines mortales Deo immortali similes quodammodo, quodque magis est, hominem homini alteri Deum reddit atque efficit.

Nec ipsi mali atque immerentes a beneficiorum communione sunt prorsus excludendi, facem ad benignitatem mortalibus prælucente illo,

Bonos

Bonos, malosque sole qui illustrat suo !

Nihil interim ut dicam mercedis de magnitudine beneficentiæ constitutæ, quæ (siqua fides sacris literis) propitium hominibus spondet Deum, cœlorum portas recludit, aditumque ad cœlestem, supremam illam atque sempiternam clementiam, cunctis eam facientibus, hoc est, omnibus humano benevoloque præditis ingenio, olim non patefacere non potest.

Quam benignitatem alacrius ut exerceamus, temperare mihi non queo, quin lectoris oculis subjiciam quatuor duntaxat celeberrimi auctoris nostri versiculos, benignitatis atque beneficentiæ studium, ipsius supremi Numinis exemplo, collaudantes, nullo non docti pulchrique carminis lenocinio ornamentoque nitentes, omnique elegantiae genere, sententiæ nimirum dignitate, versificationis harmonia, styli denique puritate præstantes, ipsoque demum Musarum præside haud indignos :

Aucu-

Adcumulare Bonis Inopes ! Subcurrere Lapsis !
 Consulere Adflîctis ! Oppressos clade levare !
 Divæ est mentis opus ! Quod cœli gestit obire
 Arbiter ! Et studiis jactat sese impiger istis !

Denique, quid sanctius quam in Deo solo
 collocare spem suam, ideoque omnia illa nihili
 ducere, quæ vulgus bona existimat, neque animo
 cadere in rebus adversis, quando hîc docemur,
 adversa atque incommoda, quibus adfluit vita
 humana, non esse habenda in numero malorum !

Disce ergo, quisquis es hæc qui legis, cum
 fructu tibi viam munire ad veram virtutem, soli-
 damque felicitatem, quæ non alibi rectius veris
 coloribus depingitur, quam in his versibus.
 Hos, si sapias, numquam de manibus depones.

PROLE-

Prolegomena quædam, ubi profana nonnulla Ethnicorum Scriptorum dogmata notantur, sacræ poësis utilitas simul & præstantia nervosè adstruitur, deque sacri argumenti scriptoribus, Christianas in Scholas ad ingenuam pubem erudiendam invehendis, copiosè disputatur.

IN præfatione mea ad lectorem censui, haud abs re fore Reipublicæ Christianæ, Ramsæi carmina sacra, aliaque nonnulla illis similia, ex Sacrarum scilicet Literarum fontibus deprompta, Ingenuæ Juventuti præclaris studiis operanti, Christianis in scholis, auctoritate publica, prælegi si juberentur: atque hanc maxime ob causam; Ethnicorum scriptorum quod monumenta, publicis in scholis diurna nocturnaue manu quæ versantur, complura complectantur dogmata, cum puritate atque simplicitate Evangelicæ doctrinæ ex diametro pugnantia, eamque ob rem scholasticæ

pubi (nimis, proh dolor ! sua sponte ad deteriora proclivi) quæ enuncientur, minus idonea.

Ne quis autem hæc ab me, calumniandi causâ, nulloque probo innixa fundamento, in medium prolata existimare animum inducat suum, haud abs re fore arbitror, veritatem rei, quam adstruere contendo, uno alterove exemplis, ex auctoribus quos damno, petitis confirmare.

Ac primo quidem, quam contra omne jus ac fas, hoc est, omnes divini humanique juris regulas, illud Euripidis, poetæ summæ inter Græcos existimationis tragici, dictum, quod, teste Suetonio, Caius Julius Cæsar perpetuo in ore habebat ? Id dictum, disticho comprehensum, vertente Marco Tullio Cicerone, sequentem sententiam complectitur :

Sed si violandum est jus : Regnandi gratia
Violandum est : aliis rebus pietatem colas !

Itane vero Euripides ! jus violandum esse regnandi gratia adseveras ? cæteris in rebus pietatem colendam ? Hoc nimirum perinde est ac si dixisses,

xiffes, ab leviusculis quidem injuriis mortalium generi abstinendum esse, ab maximis autem nequaquam; hoc est, camelum deglutiendum, percolandum vero culicem! Atque ita quidem vulgo factitatur. Quo injustius quidquam in rerum natura aut inhumanius esse, primo statim mentis intuitu qui non videt, is talpa sit cæcior oportet.

Atque haud omnino dubitandum, quin illud detestabile celebris adeo poetæ effatum animos sceleratissimo homini addiderit ad invadendam patriæ libertatem, ad infinitam hominum stragem edendam, ad humana divinaque sacra proculcanda, cælum denique terra miscendum; quo scilicet id, quod animo agitabat, votisque omnibus expetebat, indipisceretur, supremamque sibi potestatem fortiretur. Quod idem infinitis aliis ejus post tempora, ejusque maxime exemplo accensis, quin usuvenerit, nullus certe dubito.

Hæc igitur quum ita se habeant, quis mihi negaverit, perniciosissimi fuisse exempli, periculosissimæque plenum aleæ, prædictum Euripi-

dæum dogma, (Caio Cæsari adeo adamatum) tantis quod turbis atque stragibus ansam præbuerit, opprimendæ urbis Romæ, totius terrarum orbis dominæ, libertati initium subministraverit, tantis denique flagitiis excusationem quodammodo suppeditaverit?

Quid autem Terentius? Nonne is ubique fere pessima morum documenta, flagitiosa dogmata, impia denique facinora, incautæ atque ignaræ juventuti scholasticæ (quibus prælegitur atque exponitur, si Diis placet!) inculcat atque demonstrat? Sed ne quis forte caussetur, falso eum ab me infimulari, ipsissima ejus verba, quo scilicet manifestæ reus impietatis peragatur, in medium prolata audiamus. Exstant autem ea verba in Adelphis.

Non est flagitium (mihi crede) adolescentulum Scortari, neque potare: non est: neque fores Effringere: Et tu illum tuum, si esses homo, Sineres nunc facere, dum per ætatem licet.

Verum poetam personæ decorum hic observasse dicunt.

dicunt. Sit fane ita! At quis hoc rudi atque imperitæ adolescentiæ facile persuaferit, quæ infirmiori judicio ægre istud discernit, quæque nihil gratius adrectis auribus excipit, magisque adtentis animis haurit, atque altius imbibit, quam si quidquam, quod carni blanditur, ac voluptatis illecebris adridet, quavis occasione proferatur. Vitio enim humanæ naturæ insito, juxta poetæ prudentissimam observationem,

Nitimur in vetitum semper, cupimusque negata.

Adhæc, grata nobis quæ sunt, ea & licita esse atque honesta facillime nobis persuaderi permittimus.

Quantum autem comici hujus poetæ licentia ab severitate Evangelicæ disciplinæ diffideat, si hic fusius declarare voluero, ridiculus profectus sum.

Atque alio quidem loco idem veterator poeta, in certam, uti videtur, bonorum Christianæ Juventutis morum (omen clementissimus avertat Deus !)

Deus!) perniciem natus, nequam inducit adolescentem, celeberrimi verba viri mea ut faciam, proponentem sibi Jovem ad exemplum stupri, dum spectat tabulam quamdam pictam in pariete, ubi inerat pictura; Jovem quo pacto Danaë misisse aiunt in gremium quondam imbrem aureum, indeque fucum factum mulieri.

Neque petulanti juveni hoc fatis, concitasse se in libidinem, cœlesti quasi magisterio: quin lætatur insuper, gloriaturque facto, summum se Jovem imitatum dum se animadvertit, Subjicit enim statim: At quem Deum? Scilicet imitatus sum, eum nimirum,

Qui summa cœli templa sonitu concutit?

Egone igitur homuncio, inquit ille, non facerem? Ego vero illud feci, ac lubens. Hæccine morum dedecora atque carcinomata, has lubricæ juventutis (nimis proh dolor! nimisque, ut jam dictum, ad sequiora proclivis!) labes atque corruptelas, hæc denique portentosa flagitia, Christianæ ut scholæ diutius patiantur? Castæ aures ferant?

ferant? Puræ manus adtrecent? Ingenua adolescentia ediscat? Minime certe gentium! Deusque meliora! Quod quidem eventurum confido, Si quis scilicet sensus pudoris! Si qua cura verecundiæ! Si quis metus aut amor supremi Numinis! Si qua reverentia Christi, benignissimi humani generis sospitatoris! Si quod denique obsequium, si qua observantia sanctissimorum ejus præceptorum, illibatam & ori & oculis animisque castitatem imperantium, impuritatis, injustitiæ, contra, omne genus vetantium (nihil interim ut dicam de scholasticæ pubis utilitate, quæ hoc non exigit solum, sed efflagitat) apud hominum adhuc genus superest!

Sed quid porro dicam? Quod & ipse poetarum Latinorum princeps, Publius Virgilius Maro (quo nihil castius, modestius, purius, verecundius, vulgo censetur) flagitium detestandum, ipso sublucante naturæ lumine damnatum, Christianisque hominibus ne nominandum quidem, laudibus fit profecutus, exemploque suo (nimis, proh dolor! apud

apud hominum genus efficaci !) posteris commendarit seculis ?

Novimus ! novimus ! præstantissime vatum !
hominum (ah piget !) non item ! pathetica ista
exclamatione quid tibi volueris !

Formosum pastor Corydon ardebat Alexin !
Delicias Domini ! nec quid speraret habebat !

Novimus, inquam, profecto novimus, quid tibi
volueris ! Hæc neque res veterem commentato-
rum tuum latuit, fatis qui ingenue (forsan nimis
ingenue) fatetur, unam præter puellam, & duos
Maronem adamasse pulchellos pusiones. Hoc
scholias tes ille constanter adfirmavit ; nec tuam
in gratiam, tuique defendendi ergo, suavissime
vatum ! quisquam adhuc calumniam (si modo ca-
lumnia est) refutavit.

---- Pudet ! certe pudet ! hæc opprobria nobis
Et dici potuisse, & non potuisse refelli !

Et tamen hic scriptor non in summis solum
deliciis apud omnes habetur, verum (proh pudor
humano

humano generi!) hoc ipsum detestabile carmen, quo de querimur, (quod utinam exfularet ex orbe, vel potius numquam exstitisset!) ingenuæ pubi, Christianis in scholis, (sed quid Christianas voco, nihil ubi Christi præter merum nomen, ac vix merum nomen auditur?) non prælegitur solum, sed exponitur etiam; cujus carminis præcepta, sensusque reconditus, puerorum plurimis adeo non ignorantur, ut patrentur etiam; cujus ego rei dolenda maxime exempla non semel audiui: Quæ quidem res satyrici poetæ sententiam luculenter sane confirmat, hanc nempe,

---- Dociles imitandis

Turpibus ac pravis omnes sumus.

Porro subverendum est, hic ipsissimus ne poeta, cujus (licentioris licet, utpote Ethnici, in plurimis longe quam par est) præstantissima hæc est commonefactio, Christianoque homine longe dignissima,

Nil dictu foedum visuve hæc limina tangat,
Intra quæ puer est! Procul hinc! procul inde puellæ
Lenonum! Et cantus pernoctantis parasiti!

Itemque hæc altera, priori haud absimilis,

d

Maxima

Maxima debetur puero reverentia. Si quid
Turpe pares, ne tu pueri contempseris annos,
Sed peccaturo obsistat tibi Filius infans !

Subverendum est, inquam, hic ne poeta, paganus licet, in judicium confurgat adversus homines hujus seculi, eosque damnet, cujus adversus puerilem ætatem veneratio, plurimorum Christianæ pubis hac tempestate Informatorum curam atque reverentiam tanto exsuperat, quanto Christianæ Religionis claritas sanctitasque paganicæ superstitionis vanitati atque tenebris fulgore suo præradiat.

An opus est hic ut commemorem, ad pleniorē apud omnes hac de re fidem faciendam, Cornesium Nepotem, locupletissimum elegantissimumque alioquin scriptorem, in sua ad Excellentium Graiorum Imperatorum vitas præfatione, certiores nos reddere, idque sine ulla in tam abominandum flagitium infamiæ nota, Græcis olim adolescentulis in parte laudis positum fuisse quam plurimos habere amatores ?

An

An mirandum igitur est Christianam Juventutem avide confectari facinus, quod Græcanicæ honori ducebatur? Juventus hodierna impune saltem patrare se posse existimabit, quod Græculi adolescentes etiam cum laude admiserunt. Hi nimirum sunt fructus salutare! Hæc egregia scilicet emolumenta paganicæ Christianis in scholis Institutionis!

Atque hic enumerare si vellem quot damna, quantaque mala ex assidua impurorum impiorumque profanorum scriptorum, tam philosophorum quam poetarum, tam historicorum quam oratorum, dogmatum in animos teneræ pubis scholasticæ inculcatione, toti mortalium generi incumbant,

Non mihi si centum linguæ sint, oraque centum,
Ferreæ vox, fatis expediam!-----

Nec mirum sane! Plurima quum sint illorum dogmatum profana, falsa, immodesta, iniqua, atque plane impia, denique cum puritate, simplicitate, innocentia, probitate Evangelicæ doctrinæ

ex diametro pugnancia : unde fit ut ea, teneris animis semel præcepta, per omnem deinceps vitam tenacissime adhærescant, juxta illud Horatii,

Quo semel est imbuta, recens servabit odorem
Testa diu :

Eaque, haud raro factis repræsentata, eosdem in exitium præcipitent.

Nec impia ista dogmata discipulorum modo mentes inficiunt, sed et docentium quoque mores atque animos corrumpunt atque polluant. Unde infinita malorum Ilias ! Fontibus enim turbulentis atque veneno infectis, rivi fluant lutulenti, parumque sani oportet.

Hanc vero rem, qua de agitur, extra omnem dubitationis aleam ut constituam, haud absurdum fore arbitror lectoris oculis proponere, quid de hoc argumento senserint duo celeberrimi Christianæ Ecclesiæ Doctores, sui uterque seculi splendidissimum ornamentum ; unus quorum ante annos
amplius

amplius mille, hanc in rem gravissime, elegan-
 tissime, acutissime, sequentem in modum con-
 questus est. “ Didici enim, inquit celeberrimus
 “ ille Præful, in eis multa verba utilia; sed &
 “ quæ in rebus non vanis disci possunt: et ea via
 “ tuta est (hoc est, tuta esse debet) in qua pueri
 “ ambulant. Sed vae tibi, Flumen moris hu-
 “ mani! Quis resistet tibi? Quam diu non sicca-
 “ beris? Quousque volves Evæ filios in mare ma-
 “ gnum & formidolosum, quod vix transeunt, qui
 “ lignum conscenderint? Nonne ego in te lægo
 “ tonantem Jovem & adulterantem?” Et post
 pauca, quæ eo spectant, pergit. “ Et tamen,
 “ O Flumen Tartareum! jaçantur in te filii ho-
 “ minum cum mercedibus ut hæc discant. Et
 “ magna res agitur, cum hoc agitur publice in
 “ foro, in conspectu legum super mercedem fa-
 “ laria decernentium; et saxa tua percutis, &
 “ sonas, dicens: Hinc verba discuntur, hinc ad-
 “ quiritur eloquentia rebus persuadendis, senten-
 “ tiisque explicandis maxime necessaria. Ita ve-
 “ ro non cognosceremus verba hæc, imbrem au-
 “ reum, & gremium, & fucum, & templa cœli,
 “ &

“ & alia verba quæ in eo loco scripta sunt, nisi
 “ Terentius induceret nequam adolescentem pro-
 “ ponentem sibi Jovem ad exemplum stupri,
 “ dum spectat tabulam quamdam pictam in pa-
 “ riete, ubi inerat pictura hæc; Jovem quo
 “ pacto Danaæ misisse aiunt in gremium quon-
 “ dam imbrem aureum, indeque fucum factum
 “ mulieri? Et vide, quemadmodum se concitat
 “ in libidinem, quasi cœlesti magisterio? At
 “ quem Deum, inquit?

“ Qui summa cœli templa sonitu percutit!
 “ Ego homuncio id non facerem? Ego vero
 “ illud faciam, ac lubens. Non omnino per hanc
 “ turpitudinem verba ista commodius discuntur,
 “ sed per hæc verba turpitudine ista confidentius
 “ perpetratur. Non accuso verba, quasi vasa
 “ electa atque preciosa, sed vinum erroris, quod
 “ in eis nobis propinabatur ab ebriis doctoribus:
 “ et, nisi biberemus, cædebamur; nec adpel-
 “ lare ad aliquem judicem sobrium licebat.”

Hactenus sanctissimus integerrimusque antiquæ
 Christianæ Ecclesiæ Pater atque Doctor, Episco-
 pus

pus Hipponensis, Beatus Augustinus, libro primo Confessionum, capitibus decimo quinto & sexto, ubi Plautum, Terentium, Ovidium, Horatium, Persium, Juvenalem, Martialem denique, studiosæ publi proponi atque prælegi ab impuris atque infanis magistris amplius ferendum esse plane negat.

Atque his omnino concinunt, quæ in eandem fere sententiam peroravit, ducentos ferme ante annos, disertissimus & poeta & orator, adhæc eruditissimus Theologus, nulloque non nomine celeberrimus vir, Theodorus Beza Vezelius, (in præfatione ad Homiliam de Resurrectione Domini, ad ordines Belgii conscripta) cujus sequentia ipsissima sunt verba. “ Duo sunt, de quibus
 “ peto etiam atque etiam, ut mihi fas sit pro animi
 “ vestri æquitate vobiscum agere. Unum, ut in tan-
 “ ta & nunquam fatis laudanda cura, quam ex-
 “ citandis Ecclesiæ seminariis impenditis, dili-
 “ genter prospicere velitis, ut quam adcuratissime
 “ fieri poterit, maxima cum fide & diligentia
 “ lingua illa sancta doceatur. Deinde, ut im-
 “ purissi-

“ purissimorum illorum & abominandorum,
 “ spurcissimorum scriptorum, veterum et recen-
 “ tium, lectio severissime interdicator, & in om-
 “ nibus vestris ditionibus quam longissime a bo-
 “ narum artium & disciplinarum scholis repel-
 “ latur. Sunt enim illæ juventuti in vera pieta-
 “ te erudiendæ, & sanitati morum a teneris etiam
 “ annis hauriendæ proprie consecratæ. Constat
 “ autem, ut experientia ipsa jam pridem ostendit,
 “ illorum scriptorum turpissimorum lectione,
 “ (quibus vel ipsa virtus contaminatur) juventu-
 “ tem ad turpissima quævis cogitanda excitari,
 “ & ita sensim ad ea tandem exercenda impelli,
 “ haud secus ac si in ganeis & mediis luparum
 “ lustris educarentur. Et fortasse nulla re magis
 “ ira Dei in Christianum orbem excitatur, quam
 “ hujusmodi sordium impurissima tractatione; &
 “ tamen, istud tam turpe dictu & factu, longo
 “ jam abusu passim non invaluit modo, sed etiam
 “ maxime excolitur & commendatur, nescio quo
 “ pervestigandæ omnis antiquitatis prætextu: cum
 “ tamen earum rerum memoriam, quæ non mo-
 “ do nihil nos adjuvant, sed ex contrario dete-
 riores

“ riores nos efficiunt, jam pridem obductam, ob-
 “ fitam, & abolitam esse oportuerit!” Atque
 haftenus ille. Quem vero Duumviratus istius
 eruditionis atque sanctimoniae plane incompara-
 bilis auctoritas atque iudicium non moverit, eum-
 dem si sperem verbis commotum iri meis, quin
 ab toto mortalium genere sibilis excipiar, pro ri-
 diculoque habear, causam non dico.

His plane gemina sunt, quæ vir perquam
 doctus atque reverendus Joannes Graile, Eccle-
 siæ Anglicanæ Presbyter, in elegantissimo, uti-
 lissimo, præstantissimoque Libro, cui titulum fe-
 cit *Sacra Privata*, ante quinquaginta plus minus
 annos ab se edito, censuit, declaravitque, cujus
 sequentia sunt verba: (exstant autem ea capite
 tertio partis primæ, paginis tricesima tertia,
 quarta, quinta.) “ Antiquissimum e Doctis est
 “ Genus Poetarum, primaque Eruditio fuit Poe-
 “ sis, qua olim fundamenta sua posuerunt Li-
 “ teræ. A Poetis igitur initium faciamus; quo-
 “ rum Ars habeat quidem Laudes suas, Usum-
 “ que magnum: si tamen consideretur qua labe,
 e “ imo

“ imo quibus fordibus, ab ipsis ejus inter Gen-
 “ tilium Sapientes Primordiis, fuerit inquinata,
 “ major forsan censebitur ejus Abusus. Etenim
 “ si auferas Deorum Adulteria, Cædes, Jurgia,
 “ Rapinas, Peccata innominanda; Hominum-
 “ que, quos imitandos proponunt, Mendacia,
 “ Amores impuros, Crudelitatem, Ambitionem,
 “ Tyrannidem; quin et Idololatriæ Ritus nefa-
 “ rios, ipsiusque (horrendum!) Diaboli Cultum;
 “ pusilli admodum erunt, qui nunc Elephantini
 “ sunt, Poetarum antiquorum Libri. Auctores
 “ isti celebres, qui poetico furore, tamquam vino
 “ Dæmonum inflammati, summa Arte & Cura,
 “ sed sine Pudore aut Modestia, tot Scelera Li-
 “ binesque ita exposuerunt, ut aculeos in animis
 “ legentium relinquant, atque similes incendant
 “ Adfectus, viri quidem docti fuerint, at mi-
 “ nime boni.” Videſne, inquit Marcus Tullius,
 Poetæ quid mali adferant? Lamentantes indu-
 cunt fortissimos viros; molliunt animos nostros;
 ita sunt deinde dulces, ut non legantur modo,
 sed ediscantur. Sic ad malam domesticam disci-
 plinam, vitamque umbratilem & delicatam, cum
 acces-

acceſſerunt etiam Poetæ, Nervos omnes Virtutis elidunt. Recte igitur a Platone educuntur ex ea Civitate, quam finxit ille, cum Mores optimos, & optimum Reipublicæ ſtatum exquireret. At vero nos docti ex Græcia, hæc & a pueritia diſcimus, atque hanc Eruditionem liberalem et Doctrinam putamus. Haſtenus Cicero. “ Cum
 “ autem meliores Ethnici putida illa, ac flagitioſa
 “ Poetarum Scripta a bonis omnibus, tum viris
 “ tum pueris, procul amandanda eſſe cenſuerint,
 “ iſdem nihilominus imbui Chriſtianam Juven-
 “ tutem, idque non raro ſine ulla caſtratione,
 “ utrum magis ſit mirandum an dolendum, haud
 “ dixero.”

Haſtenus vir ille doctiſſimus, ſanctiſſime ſane,
 elegantiſſime, adpoſitiſſime.

Atque tandem ut perorem, hanc certe rem non perſpectam fuiſſe iis jamdudum, quibus id provinciæ incumbit, Scholarum nimirum Curatoribus Moderatoribuſque, miratus ſum mecum ſæpiſſime, neque adhuc mirari deſino. Proinde

mei sensa animi hac de re, uti liberum, nulliusque in verba juratum, quantumvis magni, quantumvis maximi, hominem decet, libere aperui; quæ tamen ab nemine, uti malo ab animo nequaquam profecta, malam in partem accipi velim.

Quod si monstrato uti remedio ii, quos penes est id effectum dare, voluerint, (velle autem omnino debent) futura forsan sæcula exsurgent, beatosque prædicabunt, et me, qui hæc suggererim, proposuerim, suaferim, laudaverim, eosque vero maxime, quorum opera atque potentia effectum est, (fieri autem omnino debet) hæc ut sententia, hoc ut institutum valeret. Sin minus, (quod abominor!) dolebo quidem pulcherrimo saluberrimoque consilio suum defuisse successum, cæterum optimæ voluntatis meæ conscientia me consolabor, probique atque integri viri me perfunctum esse officio, adeoque me animam meam servasse, lætabor. Deus vero, cujus hæc ipsius causa est, pro infinita sua bonitate det meliora! Quod et spero confidoque futurum.

Hoc

Hoc argumentum missum statim faciam, postquam lectoris oculis subjecero doctissimi clarissimique viri, de Reque publica tum Literaria tum Christiana longe optime meriti, Henrici Stephani ad studiosæ pubis Christianis in Scholis Informatores, circa Christianismum aut male sentientes, aut male se habentes, commonefactionem seu apostrophem, elegantissimam quidem illam, gravissimam, adcommodatissimam. Apponam autem id carminis non Græca, (qua auctor illud clarissimus conscripsit) sed Latina Lingua, vertente ex tempore eruditissimo adolescente, & Græcæ linguæ longe peritissimo, Johanne Camerone Scoto, prout id exstat in doctissimi viri Tussani Bercheti, Scholæ Sedanensis præfecti olim dignissimi, explicatione Henrici Stephani Catechismi Græci, Hanoviæ, typis Wechelianis, anno Christi 1604, impressi. Id autem carmen ita se habet.

Audi hæc, Amice! & alto conde pectore,
Quotquot Platonis, aut alius nomine

Sophi

Sophi cluebant sæculis prioribus,
 Ejus studebant dogmata perdiscere,
 Nec quemquam eorum profiteri propalam
 Puduit magistrum. At tu Platonis illius
 Insignis haud es nomine, nempe ut fuit
 Mortalis, ille sapuit mortalia,
 Veramque lucem mente cæcus nesciit.
 Præstantiore sed tibi a Didascalo
 Christo tributum nomen est, qui neutiquam
 Nos erudivit artibus, quæ gloriam
 Pariunt apud homines, (Sophos ad quam uni-
 cam
 Collineabat quisque) sed vitalibus
 Nos disciplinis imbuit & artibus;
 Quæ luminis callem & salutis indicent,
 A qua virorum tanta vis prudentium
 Erravit. Et has disciplinas negligis?
 Fors hunc vocare te pudet Didascalum?
 Cujus pudet te nunc, Amice! illum time
 Tremementis olim forte ne pudeat tui!

Haftenus ille, adcommodatissime quidem, si
 quid ego judico.

Ejusdem

Ejusdem Henrici quoque Stephani sequentia sunt disticha, elegantia, acuta, nervosa, in Georgii Buchanani Scoti, Poetarum sui sæculi facile principis, Psalmorum Davidis paraphraseos poeticæ (quo scilicet tempore id operis primo lucem adspexit) laudem elaborata.

Ludicra Christicolæ ponant ! Æneide majus
Exit opus, celebri majus & Iliade !

Item,
Davidis hic corpus, sed tectum veste Latina,
Quæ picta est Flacci, picta Maronis acu.

Item,
Ecce Caledonia Maro, Naso & Flaccus in
ora !

Pro Jove nunc discunt posse sonare Jovam !

Unde certe liquido constare videtur, profanos scriptores Stephanum Christianis ex Scholis excludi, eorumque loco Psalmos Davidis, Buchanano interprete, substitui velle, meritissimoque
quidem ;

quidem ; Davidis siquidem aliorumque sanctorum
vatum poemata enthea tantum distant a nugato-
ris Homeri, (quo illum verissimo encomio in-
signivit maximus virorum Erasmus) atque infi-
ceti aliquando fabularum architecti Virgilii car-
minibus, quantum cœlum a terra, fabulæ hu-
manæ a veritate divina.

Sacra ergo poesis, (si modo verum est quod in-
que ille,

Omne tulit punctum qui miscuit utile dulci,) purissima ubi voluptas summa cum utilitate pari passu incedit, profanæ tanto anteferenda est, quanto cœlestia terrenis, divina humanis, æterna caducis antecellunt. Hanc igitur aliquoties tantum, istam vero quotidie revolvamus ; hanc manibus tantum teramus, oculisque usurpemus quandoque, istam vero & pectore semper circumferamus, vitæque demum exprimamus ; hanc denique ut doctiores evadamus, animique relaxandi gratia versemus nonnumquam ; istam autem, ut & doctiores melioresque simul efficiamur, perpetuo meditemur.

Cæterum,

Cæterum, si hæc laboris mei primitias doctis
politisque ac probis maxime hominibus gratas ac-
ceptasque fuisse intellexero, plurium harum edi-
tione pretiosarum mercium (quarum maxima fane
copia) Magnam Britanniam beabo, ut ex Magna
etiam Beata fiat, in quo faustissimo voto defino.

TESTIMONIA DE AUCTORE.

ARCTURI JONSTONI,
MEDICI REGII,

POETARUM SUI SEculi facile PRINCIPIS,

IN

REVERENDI VIRI,
ANDRÆ RAMSÆI,
CARMINA SACRA
EPIGRAMMA.

CUI blandum adspiciens nascenti risit Apollo,
Docta que Castalio proluit ora lacu :
Aut levis incautam versu lenone Juventam
In Veneris casses, infidiasque trahit :
Aut bona vœsanis impendens otia bellis,
Sævit, & Aonias sanguine fœdat aquas.

Spreta jacet Pietas : aut si quem forte Poetam
 Repperit, huic miseris stridet avena modis.
 Ramsæus scopulum prudens declinat utrumque,
 Dignaque dat Musis carmina, digna Deo.
 Hic juga Parnassi coeunt cum rupe Sionis,
 Mixtaque Jordani Castalis unda fluit.

OLAUS BORRICHIVS
 DE POETIS.

Pag. 155. EDITIONIS FRANCOFURTENSIS.

ANDREÆ Ramsæi Scoti Epica De Creatione Rerum, de Felicitate Hominis in primigenia Integritate, de Lapfu Protoplastæ, & omnium in eo Posterorum, de Generis Humani per Christum Reparatione, sacro calore ignescunt : Nec succo destituuntur Poetico, immo plus fatis nonnumquam eo exuberant, dum in Repræsentatione Rerum plus subinde hauriunt ex Gentilium Fabulis, quam conveniat tam Religioso Argumento.

BISHOP

BISHOP GUTHRY'S

M E M O I R S.

GLASGOW EDITION, 1747.

PAGE 281.

AND lest that Commission should not be able to reach all the Ministers whom they meant to depose; therefore, besides it, there were other three Commissions appointed, under the Name of Visitations, whereof one to depose in the Presbyteries of Stirling and Dunblain; another for the Presbyteries of Dunfermline and Chirnside; and the third for Caithness and Orkney. And to make all sure, there was an Act passed in the Assembly, that if any Minister, whom they sentenced, should afterwards uplift or receive any part of his Stipend, he should, for that Crime, be excommunicated. As also, to the End, those Visitants might not scruple to depose
such

such as they had a Mind to be quit of, whatsoever their Abilities or Deservings were, the Assembly set them a Copy, by silencing two Ministers at Edinburgh, viz. Mr. Andrew Ramsay, and Mr. William Colvil; who, for their Eminence in Learning, Diligence in their Calling, and Strictness in their Conversation, were Ornaments to the Church of Scotland. Also the Assembly did, at the same Time, open the Mouth of one John Gillan, though he was but a poor ignorant Ploughman, whose greatest Proficiency in Learning was, that he could read English. And then the Assembly rose, with much less Applause than any that had formerly been.

ADMONITIO AD LECTOREM.

Errata, quæ perpauca, spero, operarum incuria irrepperunt, ut condonet, ut corrigat, Lector Benevolus oratur.

ANDREÆ

ANDREÆ RAMSÆI,

PASTORIS OLIM EDINBURGENI,

POEMATASACRA.

Creationis Rerum Descriptio Poetica.

LIBER PRIMUS.

QUÆ massæ dedit orsa rudi vis diva creatrix,
Distribuitque locis, discludens Nerea terris ;

Visque opifex eadem ut sinuatis orbibus orbes
Arcuat, & cœli camerat fastigia summa ;
Utque Hominis libata polo Mens, Numinis haustu,
Semina mortiferæ labis concepit Edene ;
Unde Dei Soboles cœli radiantia templa
Liquit, ut ætherea reduces nos sisteret arce,
Argumentum ingens ! celsæ dignum alite mentis !
Pandere fert animus. Mihi, Tu, qui mœnia mundi
Struxisti, glomerans flammato fornice cœlum,
Adsis, Sancte Parens ! Facilisque in vota vocanti
Adsis, Nate Patris ! Mundi melioris origo !

B

Qui

Qui Patre, qui Nato manas, communis utrique,
 Spiritus ! adspira ! atque animis illabere nostris !
 Non mihi Pegafides curæ, non præses Apollo
 Pegasidum, nil Cyrrha juvat, nil numina vana.
 Alma Trias ! Deus unus ! agat præcordia motu !
 Ut sacrare ævo, numerisque extendere possim
 Facta Dei, & rerum tantas evergere moles !

Principio, cœlum, terramque, & finibus ambit
 Quidquid terra fuis, quidquid versatile cœlum
 Circuit, & mundi non enarrabile textum,
 Perfecit, fenis, dicto pollente, diebus,
 Rerum Opifex, tantæ præbente exordia moli
 Materia nulla. Sed inanis & horrida, primo,
 Nec picturatos Tellus induta colores,
 Stabat iners, fuccique expers, & vulnera aratri
 Ferre impar, nec odora herbis, nec flore renidens.
 Sic pertæsa fui, quia se minor, illa subire
 Adspectum renuit, pelagique ingloria in antris,
 Undosis suspenfa tholis, latet : alga flagellat
 Omne latus, fluctuque unda imperiosa coercet,
 Et cingunt vitreo circumflua cærula vallo.
 Nulla polo emicuit vel lux, vel lucifer, omnem
 Sed molem immensam hanc undarum, altumque
 profundum,
 Fervus pallor habet, tenebræ undique, & undique
 pontus.

Huic

Huic vastæ moli demissum flamen ab alto
 Incumbit, tremuloque alarum remige crispat
 Fluctusque fluviosque maris. Tum Conditor orbis
 Armatam radiis, pulsa caligine, lucem
 Effulgere jubet. Lux hinc incanduit alma,
 Exhilarans roseo mundi incunabula vultu.
 Quam postquam radiantem oculis cœlestibus hausit,
 Ipse suis favet inceptis, & limine in ipso
 Adplaudit nascenti operi. Tum lucis & umbræ
 Alternat Pater imperium, noctemque diemque
 Instituit, sceptrique pares indulget honores.
 Sic, fugiente die, piceis præmissa quadrigis,
 Incubuit pallens tenebroso vespera amictu,
 Et, veniente die, præiit rutilantibus alis
 Aurique argentique nitor, sequiturque premendo
 Alma dies, sine Sole dies. Hæc meta laboris
 Prima fuit. Dein rerum Opifex crySTALLINA cœli
 Moenia circumagens, nitidi seu carbasa lini,
 Explicat, & curvis glomerans infraque supraque
 Fornicibus, spatiis a terra dividit æquis.
 Ambrosiosque super latices & nectaris amnes
 Imposuit, tactu temerarent forte nefando
 Ne tenues nebulæ, Phœbi quas evocat ignis;
 Aut pater Oceanus, si quando, turbidus ira,
 Ore vomit spumas, tollitque ad sidera fluctus,
 Horrifer ut Boreas flabris sua regna flagellat.

Quippe hos, arcanos Genitor semovit ad usus,
Et maris amplexu toto disclusit Olympo.

Altera, fronte rubens, prænuncia vespera noctis,
Pallentes fasces, tetricque insignia regis,
Pullatis advexit equis, & nocte fugata,
Detexit croceos vultus Aurora diei.

Tum Sator, ut nullis currentia flumina metis,
Humentisque globi fastum, fluctumque tyrannum,
Vidit, & undoso captivam carcere claudi,
Et totam falso laniari verbere terram,
Non tulit effrænes errare licentius undas :
Sed, maris imperium castigans limite certo,
Vincit arenosis erratica cæcula frænis,
Et gyro brevior rotat. Congestus aquarum
Stat cumulus, Pater Oceanum quem dixit : in istum
Devolvunt famulas labentia flumina lymphas.
Hic, glauco in folio, teloque tricuspide cinctus,
Quo trifidi regit orbis aquas, dum temperat æquor,
Egerit hos latices, nunc illos excipit alveo.
Hujus ut exsolvit vinclis arentia late
Arva Deus, matris celebrat natalia Terræ.
Tum rerum Pater, ad Terram conversus inertem,
Luxuriare jubet segete, atque undare repente
Frugibus, & fætum fætu instaurare renato.
Iussa Dei exsequitur Tellus. Vitalis in artus
Irrepat tepor, & genitalis macerat imber,

Arentesque

Arentesque sinus divina potentia solvit.

Illa, velut cari in gremio nova nupta mariti,

Postquam experta toros, viridanti semine prægnat,

Jam maturo utero, jamjam paritura laborat.

Induitur florem Tellus, sylvæque coronant

Arva comis, horti dant sponte rubentia mala,

Prata nitent: cœlo ficut Thaumantias udo,

Cum picturatum dat mille coloribus arcum.

Quæ modo gleba omni sine cultu ignava latebat,

Undique spumosis pelagi pulsata procellis,

Purpureo, veluti regina, superbit amictu.

Præcipue, Tigris dominum qua murmure rauco

Euphratem salvere jubet, minor alveo, & una

Concurrit, fasces & vitrea sceptrâ resignans.

Mundi ibi deliciæ, mundi flos, mundi & ocellus,

Palmaque pomiferæ glebæ, rurisque voluptas,

Hortus erat, superans mortalia pectora cultu:

Quem sevit Deus ipse manu: gemmantia cujus

Prata rosæ pingit sanguis, pingitque ligustri

Lac nivei, pingitque aurum, quod vincit & ostrum,

Omniferoque beans fructu, bona copia campis

Fluctuat, & cœlum perflat fœlicibus auris.

Adnuit his Opifex, & vesper tertius alto

Ingruit, horrendæ chaos illætabile noctis

Pone ferens, tristique itidem caligine pulsa,

Tertia lux roseo fulgore retexit Olympum.

Continuo

Continuo, postquam nullo clarescere cultu,
 Et nullis pingi faculis radiantibus æthram,
 Advertit Genitor ; rutilantia corpora mille,
 Mille oculos, mille igniculos intexit Olympo.
 Quale micat variis Sidonia palla pyropis,
 Aut, quæ Maeandris auri argentique refulget,
 Invitans spectantium oculos, Babylonica vestis :
 Tale nitent tremulis coeli laquearia flammis.
 Cernere erat tum astrorum acies, nitidasq; phalanges,
 Stare illas, istas palantes ire per æthram,
 Igne vago, adversis nec non concurrere flammis.
 Quorum quæ roseo pulcherrima frontis honore
 Fertur inaurato lampas Titania curru,
 Et regis titulos, & regni poscit habenas,
 Protrahat ut luces, vel longas contrahat umbras.
 Haec brevior diem quoties decircinat orbe,
 Et prono cursu noctis compendia laxat,
 Frigida bruma gelu ruris populatur honorem,
 Terraque marmoreo torpet tabulata rigore.
 Ocyor & quando metis exfurgit Eois,
 Senior occiduas & currus condit in undas,
 Terra, situm ponens, herbarum vernat amictu,
 Et spirat blando renovatrix gratia vultu.
 Praeterea, nocti quæ ponere jura silenti,
 Et refluxo possit pelago quæ figere leges,
 Fax accensa polo est, Solis fax æmula flammæ,

Aurea

Aurea, virgineum praetendens fronte ruborem.
 Haec, siue amplexu tabescat lumine fratris,
 Sive etiam exigua meditetur cornua fronte,
 Aut plenos quando pollentior exferit ignes,
 Adducit pelago, pelagoque immittit habenas.
 Haec quoque, cum multo poppysmate frater anhelus
 Cessat equos lassos streperis urgere flagellis,
 Et Tartessiaci sitiens subit aequora ponti,
 Illico roriferas conscendit vespere bigas,
 Amissum solando diem : & clementia coeli
 Irrigat arentes genitali adspergine campos.

Ipse Opifex operi gratatur. Vespera quarta
 Terram umbris operit : victusque labore & amore,
 Caeruleae subiens algosa cubilia sponsae,
 Sancit in aequoreis connubia Delius undis :
 Et croceo thalamo cunctantem Aurora resolvit
 Conjugis humenti gremio, praeiensque rubenti
 Fronte serenat agros. Tum Conditor humida regna
 Intus agit, totoque maris se corpore miscet.
 Mox matres animantur aquae : gens aspera squamis
 Nascitur, & falsi per glauca palatia regni
 Æquoreum genus omne natat : pars remige pinna
 Radit aquas, primique duces, immania cete !
 Insultant scopulis, & flumina mole fatigant :
 Pars, innixa pedum numero, non remige pinna
 Sulcat aquas, munita latens sub tegmine testa,

Pigra

Pigra per humentes sinuat vestigia calles :
 Pars quoq; tarda, haerens scopulis, sub cortice concha,
 Pinnarumque pedumque expers, depascit arenam.

Ergo, ubi tecta replet spumantia pinniger undae
 Incola, continuo glomerans volat agmine denso,
 Hospes agri genialis avis : caput inserit astris,
 Et liquidum molitur iter, plaudentibus alis,
 Dux volucrum, torvis oculis, atque ungue minaci,
 Nil tela adversi metuens radiantia Phoebi.

Proximus huic dulci cantu subit oscinis ordo,
 Aeriosque super tractus, atque arbuta mulcent
 Innumeri numeri, & centum discrimina vocum.
 Inprimis, Philomela, modis & carmine praestans,
 Deductum resonet seu pressò gutture murmur,
 Tinnula seu numeros argutet voce canora,
 Sive aequo suaves libret discrimine voces,
 Seu tractim ducat modulos, vel chromata denset,
 Illa movet filices, altaeque in montibus ornos.
 Tertius est volucrum visu pulcherrimus ordo :
 Ante alias pavo, rutilans gemmantibus alis,
 Os, humerosque auro clarus, radiataque terga,
 Dum tumet, & caudae stellatae firmata spectat,
 Ardet amore sui, & placitos alit ossibus ignes.
 Nec te transferim, celebras qui stagna Caystri,
 Ales olor ! Geticas superans candore pruinas,
 Eoumque jubar niveo fulgore laceffens.

Vicina

Vicina tu morte tibi, ceu prætica, lessum
 Ore cies, quæ faxa, lacus, sylvæque propinquæ,
 Flebile faxa, lacus, responsant flebile sylvæ.
 Neve indictus eris, stolidi qui mole superbis,
 Remige non cælum alarum, sed vertice pulsans,
 Progeniem secuta, maris quæ flumina propter
 Ova locas calcanda, sonans immane ruditu.
 Hoc tamen exiguo naturæ munere præstas,
 Quod ferri subigis stomachi fornace rigorem.

Accipit adplausu tum Conditor ista secundo,
 Hisque beat dictis: Pennis quæ caerula cœli
 Tranat avis, pinnisque secut quod marmora ponti,
 Maeste! ait, & seriem numerosa prole perennet!

Haec ubi, quinta rubens accendit Vespera flammæ,
 Et quinta emicuit stellis Aurora fugatis.
 Tum rerum Genitor, terras ut civibus orbas
 Adspicit, & nullis animantibus hospita rura,
 Luxuriem teneræ nusquam depascier herbæ;
 Stare etiam intactas segetes, dapibusque referta
 Omnia, sed nullum structis adcumbere mensis;
 Inspirans terris animas, vegetansque per artus,
 Quod vescas salicum frondes, quod pascua læta
 Carperet, & morfu luxum compesceret herbæ,
 Dat pronum pecus, & projectam ad pabula gentem.
 Hinc Leo prædator, Lybicus novus incola campis,
 Ore fremens, oculis scintillans, perque torosa

Colla júbas jactans, cœlum rugitibus implet.
 Mole ingenti, instar montis, cui turriger adstat, [stans;
 Quamquam impar animis, Elephas, mage robore præ-
 Cumque his, dente ferox aper, & compressibus ursus :
 Quæque gerunt sylvestrem animum, lustra avia luci,
 Et loca sola habitant. Sed quæ mortalium in usus
 Munificus voluit Genitor mansuescere cultu,
 Culta colunt : ludit nivea cum coniuge taurus,
 Cum focia villosus aper, cornuque petulcus
 Cum consorte aries, spatiis lascivit apertis
 Præfractus Sonipes, & cursu provocat Euros,
 Discitque ad numerum sinuare volumina crurum.
 Quid dicam maculis insignem, atque orbibus orbes
 Implexos sinuantem anguem ? Quid viscera gentem
 Rimantem terræ ? Quæ dum loca subdita nocti
 Excavat, & riguum terræ bibit ore virorem,
 Sauciat, heu ! duram numerofo vulnere matrem.

His ita finitis, Opifex opus exigit aequa
 Lance suum, juvat & series, operosaque rerum
 Congeries. Tum, quæ terras, quæ temperat astra,
 Alma Trias, succincta aeterno pectus amore
 Humani generis, secum permulta volutans,
 Multa movens animo, sic sancta silentia rumpit.
 Nos, Deus aeternus ! qui fons, qui meta suprema,
 A quo cuncta fluunt, atq; ad quem cuncta recurrunt,
 Nos, veneranda Trias ! quidquid complectitur orbis,
 Infera

Infera cum spatia, & superi spatia avia mundi,
 Condidimus, sed quo spectant haec Daedala texta?
 Tantae & molis opus? quidnam promovimus istis?
 Cum mare, cum tellus, nobis neque regia cœli
 Farrea dona ferant, thurifve operentur acerrâ.
 Ergo Hominem, cœleste genus! fingamus! Is ore
 Non prono terram spectet, non cernuus ima,
 Arduus erecto sed toto corpore, cœlum
 Suspiciat patrium, & cognatas aetheris arces.
 Isti terra gerat morem, circumfluus humor
 Pareat imperiis, placidoque animantia degant,
 Auspice sub tanto: nobis Hic vota, precesque,
 Nuncupet, & sacros supplex adolebit honores.
 Pulverea tum faece foli, succoque tenaci,
 Informem subigit massam, fingitque decoram
 Corporis in speciem, quam diva cœlitus aura
 Imbuit. Hospitio luteo mens incola degens,
 In gyrum rationis agit famulantia membra,
 Sydereasque legens arces, atque ardua rerum,
 Perpetuo fertur motu, velut aemula cœlo,
 Ætheriisque opibus florens, & numinis haustu,
 Disparat a brutis, Hominemque exaequat Olympo.
 Ad quem rerum Opifex, quum primum in luminis oras
 Editus, his cœlo blandis est vocibus usus.
 Nate Deo! natosque Deo natusque dature!
 Maeste animo! fociis taedis, vincloque jugali,

Conjunctam, officiis & castis ignibus ambi !
 Illa tibi sobolem divino semine cretam
 Faxo edat, genus humanum quæ in sæcla propaget !
 Nec te cura dapum coquat, aut angustia rerum,
 Hoc, quodcunque vides, gremio complectitur orbis,
 Omne tuum est, lumen jucundum fænerat æther,
 Te levibus mulcens alis circumstrepit aer,
 Et vectigales tibi pendunt flumina lymphas :
 Alma parens, Tellus, præbet victumque, laremque :
 Quin & sylva ferax ramos tibi curvat olentes,
 Sole coquens epulas maturas : roscida prata
 Submittunt herbas, gravidis constagnat aristis
 Flava Ceres, hilarem fert livens uva Lyæum.
 Hæc & lautitias virides, & semina vesca,
 Alituum pecudumque gregi dabit, horrida dumis
 Seu loca sola colit, seu cultu exercita rura.

At tu, Nate Deo ! quoniam cælestis origo,
 Et genus æternum, cælestibus imbue mentem,
 Et fruire æternis, fluxis tantum utere rebus !
 Unum oro, & dictis hoc impero, cum meus in te
 Tam prolixus amor mensas dat habere profusas,
 Arboris unius feralia fercula vites.

Hæc, intonsa comis, ramisque fluentibus, arbos
 Stat mediis horti in spatiis, quæ tollit in astra
 Umbrosum caput : huic vesana scientia nomen
 Indidit, a misero deducta scientia sensu.

Hæc

Hæc licet exsuperet malis, quæ murici & auro
 Concertant, quamvis ramoso fornice soles
 Arceat, & frondis niteat vernantis honore,
 Mala cave hæc morfu violare, aut dente notare.
 Quod si amor infauſtas epulas proritet edendi,
 Dulcia mala tibi quot funera, funere in uno,
 Et quot acerba ferent! quippe undam trudit ut unda,
 Sic curas curis, & cladem clade novabunt.
 Tandem, æſtu affiduo jactatum, & turbine duro,
 Damnabunt Stygiis, æterna nocte, tenebris.
 At mihi ſi dederis, non intractabilis, aures,
 Poſteriora meis & duxeris omnia juffis,
 Æthereos vives annos, cœloque frueris.

Hæc ubi dicta dedit, Superum ſpectante corona,
 Terramque, & totum nutu tremefecit Olympum.
 Hinc maria, & terras, oculis atque omnia luſtrans,
 Apta ſitu, nexu concordia, pulchraque viſu,
 Plena ſuis numeris, labiſque exfortia cernens,
 Adnuit, & Veſper cœlum ſubtexuit umbris,
 Et ſexta æquoreis Eos caput extulit undis.

ANDREÆ RAMSÆI,

PASTORIS OLIM EDINBURGENI,

POEMATATA SACRA.

Quam Beata Hominis in Primigenia Integritate
Conditio.

LIBER SECUNDUS.

HÆC magnus rerum Genitor cum effecta dedisset,
Terrasq; tractusq; maris, cœlumq; profundum,
Finxisset, terræque acies, cœlique maniplos,
Otia festus agit : non otia qualia pigri,
Aut residues agitant animi. Quippe ille, per omnes
Terrarum, cœlique vias diffusus, habenas
Molitur rerum, totumque statuminat orbem.
Sed, perhibere novas species, procudere formas
Ante etiam invisas, quia cessat, is otia sancta
Sanctus agit, sciscitque diem, qui lumina sexta
Excipit, esse sacrum : mortales otia sacro
Ut celebrent ritu, fluxisque faceffere jussis,
Et, quibus ægrescunt hominum præcordia, curis
Deterfis, toto subspirent pectore cœlum.

Et

Et mundi senis quia texta operosa diebus
 Absolvit Genitor, lux septima quando recurrit,
 Ire Hominem voluit, celeri vertigine mentis,
 Per naturam omnem, mundique recludere leges,
 Altius hinc sese efferre, & victricibus alis
 Æthereas superare domos, & templa Tonantis,
 Artificesque manus, & Numinis ora tueri:
 Unde queat, votis, & supplice voce, piare
 Auctorem rerum. Quis tecta micantia cœli,
 Eoumque jubar, niveo quod fulgurat ore,
 Aut, quæ nocte nitent, argentea lumina Lunæ,
 Æthereasque faces, radiatis vertice cirris
 Conspicuas, picti vel odora emblemata campi,
 Intentis lustrans oculis, & lumina mentis
 In Te convertens, decorat quem gloria, & omnis
 Ornat honos, ambitque decus rutilantibus alis,
 Numinis immensa non majestate fatiscat?
 Nec minus e nihilo mundum quae mœnia cingunt
 Produci, liquidæque humeris trepidantibus auræ,
 Undarum pelagique graves fulcrier orbis,
 Immenso produnt pollentem robore dextram!
 Quin etiam, concors discordia, nexaque nexu
 Dispare congeries, compar velut ordine surgens
 Fistula, disparibus septem compacta cicutis,
 Evincit solers aeternae mentis acumen!
 Septima lux ergo, lux terque quaterque beata!

Qua,

Qua, positis mundi curis, succedere cœlo,
Et propiore datur perfundi Numinis aura.

Felix ! magne Adam ! generis primordia nostri !
Tu, Divum genus ! aeternos super aethera manes
Mente refers, & habent concreti corporis artus,
Quidquid mundus habet, qua Titan exserit ortus,
Gemmato temone rotas dum condit in aequor.
Ossibus infidit vis faxea, vertice summo
Vernat sylva comans, & venis sanguinis unda
Molitur liquidos ramofo tramite cursus.
Igneus ardor agit praecordia : mentis egenis
Vis quaecunq; animae est, animo glomeratur in uno.
Exiguo magnus sic clauditur orbis in orbe.
In quo viva etiam regni collucet imago :
Exercet rerum imperium Regina Voluntas :
Adfidet huic Ratio, sancti velut ordo Senatus.
Adfectus tacito dulces qui corde residunt,
Dilectos nimium reddunt, quos gratia tollit
Illecebrosae aulae, sensus quasi turba ministra.
Accessit pietas, atque indulgentia cœli.
Sola thori Confors, & sacra jugalia deerant.
Ergo, O sancte Parens ! qui connubialia festa,
Pronubus, ominibus laetis, & jura marita,
Sanxisti, largo me sacri Flaminis haustu
Imbue ! ne tenuem deducto ingentia versu !

Postquam

Postquam mundi Opifex fociaffet compare nexu
 Alituum pecudumque greges, & sæcla ferarum,
 Atque Adam, qui cura Dei, qui debita cœlo
 Progenies, sola solus recubaret in herba,
 Quæfivit Genitor terris, quæfivit & unda,
 Siqua Viri amplexu, vel tanto digna cubili:
 Nulla ubi, qua mundus celfas adclivis ad arces
 Tollitur, aut qua humiles premitur devexus ad oras,
 Inventa est: morti torpenti adfine sopore
 Illigat, &, lateris curva compage soluta,
 Cofta Evam, maturam ævo, confingit, & ampla
 Dote beat formæ: qualis Sol aureus exit,
 Mane novo, largo terras cum lumine vestit,
 Emicuit talis vultu Heroïna, serenans
 Umbrofum nemus, & lucem sub nubila jactans.
 Hæc quoniam caro carne Viri, quoniam offibus offa,
 Diçta Vira est, Deus huic diam mentemq; animumq;
 Inspirat, sistitque Viro, Myftesque Hymenæos
 Concelebrat, lectum & genialem sternit Edene.
 Juffit, in amplexus irent, & prole replerent
 Oceanus refluis terras quas submovet undis.
 Mox dapibus menfa instruitur, Geniique, ministri
 Adcinçti, adparent: herbas, & olentia ponunt
 Mala illi: calices hi nectaris amne coronant.
 Advocat hortus opes, mittit fua munera ficus,
 Datque pyrus foetus, & dat fua pignora malus,

Et cerasus Tyrio splendentia fercula cultu :
 Dant oleæ baccas, dulces vineta racemos,
 Quæque olim casus pinus visura marinos,
 Et quæcunque tument pleno pomaria succo,
 Symbola dant, sacrisque ferunt donaria mensis.
 Quin etiam in numerum blandis concentibus auræ
 Conspirant, sylvæ in numerum sua brachia flectunt,
 Et rami junctis amplexibus ordine ducunt
 Inter se choreas, saltuque in sydera surgunt.
 Fertur arundineo Phison prætextus amictu,
 Purius electro devolvens agmen aquarum,
 Et Gihon, rapidus Tigris, & regnator aquarum,
 Euphrates, liquido testantur gaudia plausu.
 Ridet ager, rident flores, & pascua læta,
 Picta sinus auro, splendent, & crine coruscant,
 Prataque purpureis decorant sua tempora fertis.
 Nec nemora, atque amnes tantum, vel pingua culta,
 His gaudent tædis, sed cœlo purior axe
 Delius aurato rutilat, seu Tethyos udos
 Cum primum in thalamos, & cærulea brachia venit.

Quin etiam Aligeri, cœli super ardua, Fratres,
 Gratantur, plauduntque hilares : tum flammeus Ales,
 Quem facer ardor agit, cantu sic ora resolvit.

Quo socias tædas, quo vincla jugalia dicam
 Carmine ? Connubio nil Sol, decor aureus orbis,
 Dignius adspexit. Tua primum sacra dicavit

Rerum

Rerum Opifex, primum stravit geniale cubile,
Accenditque faces lætas. Te prima tulerunt
Tempora, Tu feris æquabis tempora fæclis.
Tu, sanctos quæ, sancta Trias! sanxisti Hymenæos,
Adsis! O Hymenæe Trias! Hymen Hymenæe!

Nil Te, Connubium! lucis fert dulcius aura,
Tu dulces das amplexus, Tu dulcia casti
Pignora das thalami, & socialis gaudia vitæ:
Ingrati sine Te Soles, & sydera noctis,
Dulce nihil: Tu, quæ dulces sanxisti Hymenæos,
Adsis! O Hymenæe Trias! Hymen Hymenæe!

Commoda quanta ferent Hominum Connubia genti!
Juverit, arcanos quod vir cum conjuge sensus
Conferat, & socias studeant extendere curas,
In commune bonum, communia vota, precesque,
Jungant, & cura communi pignora tollant.
In commune bonum, Tu, quæ sanxisti Hymenæos,
Adsis! O Hymenæe Trias! Hymen Hymenæe!

Te sine, Connubium! quis avos numerabit avorum?
Nulla domus sine Te natos fert, nulla nepotes:
Per Te, hominum cœtus, per Te, commercia constant,
Per Te, Fana Dei laudes, sacrataque tecta,
Templaque marmoreis recinent suspenfa columnis:
Per Te, Panchæis adolescent ignibus aræ.
Adsis! O Hymenæe Trias! Hymen Hymenæe!

Vosque! quibus pars est divinæ mentis, & haustus
 Ætherios trahitis, thalamis, & compare nexu,
 Conjuncti, memori mea dicta recondite mente!
 Cum volucres, pecudesque, Deus discreverit ortu,
 Et quae squamigeris fulcant vada caerula pinnis,
 Humanumque genus totum deduxit ab uno,
 Strictior arctet amor, quam quae disternat ortus,
 Incutiatque novos socialis taeda calores,
 Ardentesque imis accendat in ossibus ignes:
 In Te Evae caleant aeternis pectora flammis!
 Tuque tuam observes aeternis ignibus Evam!
 Adsis! O Hymenæe Trias! Hymen Hymenæe!

Vos quia Connubio stabili Deus ipse dicavit,
 Ejus jura Pater, non solvet fœdera Mater:
 Qui te cumque locus, qui te tenet angulus orbis,
 Ille Evam teneat: si Phœbi littus utrumque,
 Aut volucer pluviis alis quibus Auster in oris
 Orditur cursus, Boreae seu limina vives,
 Arvaque, Riphæis nunquam viduata pruinis,
 Dulce onus! usque tuo lateri comes hæreat Eva!
 Adsis! O Hymenæe Trias! Hymen Hymenæe!

Tuque! uni fociate Evae! cum conjuge conjunx,
 Vive una, unius thalamos, unius & ambi
 Amplexum, unius vultuque in vultibus haere,
 Alter & alterius tantum subspiret amores!
 Adsis! O Hymenæe Trias! Hymen Hymenæe!

Eva

Eva! Viro officiis adsis! Tu, sedulus, adsis
 Officiis dilectæ Evæ! Sit mutua prolis,
 Mutua cura domus, res mutua, mutua vobis
 Vota, preces, nec non fors sit communis utrique,
 Una salus vobis, corque unum, atque una voluntas!
 Adsis! O Hymenæe Trias! Hymen Hymenæe!

Hæc sunt quæ paribus studiis communia vobis
 Officia incumbunt, restant quæ propria cuique
 Munia signare, & partiri limite certo.
 Quæ tibi juncta thoro, quæ in dextram convenit, uxor,
 Juncta etiam & mensa est: Hic te labor ergo juvabit,
 Sollicitare solum ferro, atque impellere glebas,
 Et scrobibus stirpes, & credere semina fulcis,
 Atque oculos libro, gemmasque in cortice læso,
 Inferere, ut discant alienoadolescere trunco.
 Messibus & falcem subponere, frugis acervos
 Convectare domum, fœtu distendere cellas
 Arboreo, placitoque famem depellere victu.
 Et quia conjugii moderaris fræna, marita
 Sceptra deditque Deus, tu, quam dedit, utere forte,
 Utere, sed placide: non Evæ exordia planta
 Pulverulenta pedis dedit, ut verniliter illam
 Prosubigas pedibus, nec lumbi, casta jugalis
 Nunc sedes flammæ, venturæ prolis origo,
 Ut patris imperio premeres, latus haufit apertum
 Dextra Dei, lateris costa datur aurea conjunx:

Sit

Sit lateris comes ergo ! & sit fociale mariti
 Imperium ! sit mite jugum ! sint mollia jura
 Conjugii ! & sævi non aspera jussa tyranni !
 Adsis ! O Hymenæe Trias ! Hymen Hymenæe !

At quæ creta viro, spe mater, fœdere conjunx,
 Te tua cura manet : si conjunx vomere presso
 Insequitur terram, si fulcis femina mandat,
 Et cultu renovat felicia jugera campi,
 Ignavosque dies non umbra ignobilis oti
 Ire finit, pigro torpescere corda veterno,
 Turpe puta : quas ille dapes, quæ læta reponet
 Pabula, tu custos serva, tu, fida ministra !
 Prome illi, & cunctos præsto sis commoda ad usus !
 Quin &, conjugio quamvis dignata superbo,
 Hunc dñinum observa, totaque hunc suspice mente !
 Quod melior pars ille tui, quod Conditor orbis,
 Hujus in auxilium, tibi vitæ indulserit hauustum,
 Quod sexu præstet, quod ad ejus finxerit ora,
 Ora tibi Deus, & lateris quia cara propago,
 Sciscat & hæc, totum qui nutu temperat orbem.
 Heu ! quam grande nefas tot sacra revellere jura !
 At, si scita Dei sequeris, si jussa capeffis,
 Ætheriis, deges ævum, conscripta maniplis.
 Hæc da ! Connubii, Genitor ! qui præses & auctor,
 Atque hos prole bea ! numero quæ fydera cœli
 Vincat, & Oceanus quas æstu volvit arenas !

Ut

Ut viduas repleat sedes, & lucida cœli
 Tempa, quibus pulsi scelerati in Tartara Manes !

Ætheriis postquam modulis geniale peregit
 Flammeus hoc Ales carmen, chorus aliger omnis
 Plaudit, & hoc cœli resonant laquearia versu,
 Adfis ! O Hymenæe Trias ! Hymen Hymenæe !

Felices animæ ! Tu, Vir ! cum conjuge, junxit
 Quos focia tæda, & faustis Deus ipse Hymenæis !
 Quippe, exfors labis, mens enthea, corpore puro,
 Dotata ætheriis gazis, & Numinis haustu.

Quid referam vultus cœlestes ? Quid decus oris
 Augusti ? Et roseum sinuatæ frontis honorem ?
 Æmula syderibus quid lumina ? Thuris odores
 Spirantes nares ? Quid malas suave rubentes,
 Luce velut prima cum cœlum purpurat Eos ?
 Quæque magis niveo candebant corpora lacte ?
 Nil aberat, quodcumque beat. Sedet, arduus, alto
 Compositus folio, terræque incumbit habenis,
 Rex Adam, arvipotens, parent infraque, supraque,
 Sideraque, & tellus, dextra, lævaque, ministrant
 Alituum pecudumque greges, stant ante ferarum
 Agmina, ut observent nutus, & herilia jussa :
 Ingenio quorum perspecto, atque indole, dixit
 Nomine quæque suo, quo signo obstringit in ævum,
 Auctoratque suis jussis. Immania Cete !

Tritonque, & Phocæ, glaucusque exercitus omnis,

Qui

Qui verrit tremula ponti vada livida cauda,
 Procumbunt prono obsequio. Sedet ille superbo
 Interea quamquam in folio, quæcumque sub æthra
 Sub leges mittens, non crines vitta coercet,
 Non chlamydem auratam induitur, non fulget in ostro,
 Aut picta splendet trabea, vel Jaspide fulva,
 Stellatus, rutilat : nullus velabat amictus
 Corpora, non Cois pellucens vestis ab oris,
 Nec quæ densa fugat brumæ penetrabile frigus.
 Nondum admorsa dabat teneris inimica labellis
 Pensa colus, nondum prægnabat stamine fufus :
 Necdum tela jugo pendebat, sedula necdum
 Arte manus docto sociabat stamina plexu,
 Nullaque Sidonio livebat lana veneno.
 Vêrum ambo nudi degebant, nuda patebant
 Membra oculis, oculos nec quid temeraret habebant :
 Plena sed integro regnabat corpore virtus.
 Non rubor infecit male pravi conscius ora,
 Dejecitve pudor fontes in pectora vultus.
 Nondum etenim labis vitiarunt pectoris arva
 Semina mortiferæ : nullis arsere nefandis
 Ignibus, aut dulces hauserunt corde furores :
 Nec cladem agricolis, silvæ populatus honorem,
 Increpuit Boreas, pluviis nec inhorruit alis,
 Undæ inimicæ agmen devolvens, imbrifer Auster :
 Nec febrim, morbosque graves, tardamq; senectam,
Aut

Aut rigidas Parcas, & inexorabile Lethum,
 Infandum scelus, aut Cocytia regna dedere.
 Unde Homini nil veste usus. Felicia prima
 Tempora! Felicēs Animæ! quas prima tulerunt
 Tempora! Felicēs! victuræ hoc culmine rerum
 In Terris! Terrisque procul felicius astris!

ANDREÆ RAMSÆI,

PASTORIS OLIM EDINBURGENI,

POEMATATA SACRA.

De Lapſu Protoplaſtæ, & Omnium in Eo Poſte-
 rorum.

LIBER TERTIUS.

HOC apice in rerum ſtantes, & vèrtice ſummo,
 Invidiæ tabo livens, ut conſpicit Orci
 Arbiter, umbrabant cui tempora nigra Ceraſtæ,
 Horrendum fremit, & Stygias ululatibus Umbras
 Convocat, hæſque rotat voces, & detonat iras.

Nos! Genii æterni! Cœlo quibus ortus ab alto,
 Sedibus expulſi ætheriis, loca lucis egena
 Incolimus, ſine ſine damus, proh! vindice pœnas
 Numine: & hic Adam, qui Terræ Filius, oras
 Telluris tenet, & Cœli ſpe devorat arces!

Siccine, mos Genii! ruimus? Stat pulvere cretus?
 Juro ego Cocytum, juro Stygiamque paludem,
 Et pice torrentes fluvios graveolentis Averni,
 Sulphureosque lacus, damnataque regna tenebris,
 Quando opis haud nostræ cœlestes vertere fedes,
 Castra triumphato vel Numine figere Cœlo,
 Exitio Humanam Gentem me a stirpe daturum,
 Expleturum odiis animum, gentisque ruina,
 Infensum infensa quia reddit imagine Numen.
 Adfensere Umræ Stygiæ, auxiliaria spondent
 Arma, ira; fremunt, rabidæ, & fera murmura miscent,
 Agmen apum ut, quando populantur cerea tecta.
 Ille sub hæc: Nil, O Socii! nil viribus usus!
 Res tractanda astu est: nam, adversum pectus in hostem
 Ferre, ira exprompta, vel aperto invadere Marte,
 Non juvat. Infidiis gravidum, pectusque malorum
 Fœcundum, excutens, animal solersque, decorum, &
 Terga notis rutilantem Anguem, pulchreque rotantem,
 Multiplici nexu, spatiosa volumina caudæ,
 Ingreditur. Struit insidias, heu! Anguis, in Angue!
 Incomitata Viro, forte Uxor sola, per hortum,
 Regali incedit gressu, ceu Purpura lacte
 Mistâ, rubet; candetque, Rosâ ceu Lilia juncta:
 Cæsaries per colla fluit, seu cærula nubes,
 Solis inardescens radiis. Nunc arbuta spectat,
 Frondosâsque domos avium, & pubentia sylvæ
Brachia,

Brachia, nunc lætos campos, nunc picta vireta,
 Pulsantesque udis ripas singultibus amnes,
 Volventes curvis fessas erroribus undas :
 Luminaque his pascens, fruitur foelicibus horis.
 Illi adversa ferens vestigia tortilis Anguis,
 Ut molles aditus, & commoda tempora novit,
 Ante pedes prono se vultu sternit heriles,
 Adlambensque imas plantas, sic callidus infit.

O! Terræ, Pelagique Potens! Rerumque sub æthra
 O Regina! Poli quæ sceptrâ capeßere digna!
 Et Jovæ trifidum moliri fulmen Olympo!
 Quid terras habitas humiles? Aut si Dea terram
 Sub ditione tenes, cur terræ excludere fructu?
 Qui victum tenuem, pomumque parabile vobis
 Invidet, an Superum dabit ille adcumbere mensis?
 Non dabit: etsi adversa sedet sententia mente,
 Heu! te vana fides, & spes deludit inanis!
 Hæc Serpens. Non incassum, non irrita vento
 Verba volant, errans seu nervo pulsa sagitta,
 Aufugit, & vacuas nequicquam verberat auras.
 Nam, si non hostem sternit, primo agmine facta,
 Munit iter Letho: quippe illa, immanibus ausis
 Contra ire, & referire ictus, non fortiter instat:
 Sed, molli adfatu mulcens, his ora resolvit.

Quisquis es! O! tanto qui me dignaris honore,
 Nos Cælo invisos, odiisve incessere amaris,

Pigra vel ignavum cepisse oblivia Numen,
 Tu ne crede, notis rutilas qui terga decoris,
 En! horti vernantis opes! ubi silva, comofo
 Vertice pubescens, in Cœli enititur arces,
 Unde lares virides, frondosaque regia surgit.
 Adspice! quæ pedibus substrata tapetia nostris!
 Quam pallent, Violas! quam candent, Lilia! flavet
 Quam, croceam Caltham! quam dulce accendat Amo-
 mum!

Quid memorem Zephyri spirantia flamina Staeten?
 Et Myrrhæ lachrymas, stillantes vulnere matris?
 Nectare quid fontes, quid rivos Melle fluentes?
 Ætheriasque dapes? Quæ dives continet Orbis,
 Quando Parens, largus, nostros indulgit in usus,
 Arboris unius fructu, dapibusque nefandis,
 Exclussit, quisquamne Deum pulsabit avari
 Crimine? Livoris virusve impinget Olympo?
 Si nec vana fides, nec spes me ludit inanis.

Ut bello fegnes animos, & inertia corda,
 Et jaculis adaperta videt, tum fervere pugna
 Incipit, & bellare ferox Acherusius Anguis.
 Non iras tamen exsertat, non fulminat armis,
 Non galea induitur cristata, aut cingitur ense,
 Aut hostem torvus spectat, ferrumve laceffit
 Ille, sed arte dolos nectens, inimicaque corda

Diffimulans,

Diffimulans, his adgreditur : Quid lenta residis ?
 Quid te cura Dei satagit ? Quid scita remordent ?
 In vos illa Dei non mens, animusque benignus,
 Quem reris. Sacro quid vos abscedere Luco,
 Atque epulis procul esse jubet, mensisque Deorum ?
 Dic ! te si qua lues incestat, dirave noxa
 Impiat, & cur hoc meruisti carcere plecti ?
 Aut si labe vacas omni, tabescere Numen
 Invidia, stat certa fides, Cœloque negato,
 Vos miseros Terræ glebæ adscripsisse colonos.
 Quæ vos crusta Deus vetuit contingere morsu,
 Ambrosiæ sunt illa dapes, & fercula Cœli,
 Lautitiæ Superum ! summique Cupedia Jovæ !
 Libatis his ore epulis, vos regia Cœli
 Accipiet Divos ! vos nulla arcana latebunt !
 Quæ sunt, quæ fuerant, quæ post ventura patefcent !
 Nec magis ex usu quidquam, aut jucundius usquam,
 Quam Secreta Deum, quamque Orgia mystica scire,
 Et mundi penetrare sinus, atque ire per omnem
 Naturam, & rerum cæcos aperire recessus.
 Scire juvat, Cœli quæ cælant invia templa,
 Vel latebrofa tegit Tellus quæ nocte profunda,
 Quæque ferant glaucis oculis Neptunia regna,
 Æthere quot flammæ, quam multa grandine nimbi
 Culminibus crepitant, quot campus flavet aristis,
 Æquora quot fluctus, quotque æstus volvit arenas :

Et

Et quotquot taciti clauduntur pectore sensus,
 Ista tibi parvo constabunt Magna labore !
 Mala, quibus color est aurique adsperfus & ostri,
 Æmula Phœbæis flammis, roseisque quadrigis,
 Carpe manu, & niveo simulac admoveris ori,
 Undique fulgebit rerum nitidissima forma,
 Quas Mare, quas Tellus, quas Cœli continet Orbis,
 Clarius, exoriens quam Lucifer exferit ignes,
 Cynthius aut Cœli medio cum fulgurat axe.
 Nec vos terrificent Mortis crepitacula vana !
 In vos juris habet nil Mors, nil ferrea Fata.
 Tu, Dea ! ferali Libitinæ vincula collo
 Æterna injicies, & Mortem sub juga mittes.

Has Coluber postquam, Stygio male gramine pastus,
 Flexanimis, Suadæque potens, dedit ore loquelas,
 Illa animum ancipitem partes diducit in omnes,
 Amplum, augustum, ingens secum decus esse volutans,
 Cœli adytis Hominem sisti, Solioque Tonantis :
 Esse Deum in numero, moliri tela trifulca,
 Cœlitibus dare jura, & rerum flectere habenas.
 Ut mens ista probat, stragi, diræque ruinæ,
 Fit via : ceu sævis Boreas cum flatibus ornum
 Incurfat, rapidas glomeransque in turbine vires,
 Præcipitat culmen, sinuatque in cornua truncum :
 Ima quatit, ruptoque aditu furit, agmine facto.
 Nec prius absistit, quam totam a stirpe revulsam

Eruat,

Eruat, & campum victrici murmure verrat.
 Haud secus, exitio incumbens furialis Echidna
 Humani Generis : quæ mentis ut occupat arcem,
 Lataque funestæ referata est janua labi,
 Castra voluntati mox admovet, arma, facesque,
 Expedit, & sævire ferox non definit, hostem
 Quam miserum sternat. Dominandi infana libido
 Namque, oblita suæ fortis, quæ pulvere creta,
 Incipit arma Deo inferre, atque oppedere Cœlo.

O scelus ! O turpis macula ! atque infamia rerum !
 Vile retributum terræ, sibi sceptrum Deorum,
 Et Superas sedes, & Divos spondet honores.
 Dividit imperium cum summo Fæmina Jova !
 Quæ matutinas flammæ referentia Mala
 Ut videt, adspectus rapit, atque immensa sciendi
 Impatiens æstus, laudisque infana cupido.
 His accensa super, ventris stimulante voraci
 Ingluvie, victu ferali polluit ora :
 Consortemque thori trahit in consortia culpæ :
 Quem, dulci adloquio, & blando sic adlicit ore.

His oculis, & luce magis dilecte, Marite !
 Dulce decus ! columenque meum ! Tu, quo sine vita
 Non mihi vitalis, communes volvere casus
 Quando datum, quando communis pagina rerum,
 Atque accepta eadem, commune hoc accipe munus !
 Inveni, Dilecte ! viam, qua jura refigas

Mortis,

Mortis, & ut Jovæ securus fulmina temnas,
 Eumenidumque Faces, & mentis verbera surdæ.
 In quæ crusta Deus vetuit convertere morsus;
 Ore avido legi, divinaque jura resolvi :
 Nec Letho patefacta via est, duroque labori.
 En! supero! valeo! vescor vitalibus auris!
 Quid nisi sublimi restat succedere Cœlo?
 Atque augere Deum numerum? Sed Te sine Cœlum,
 Te sine, dulce nihil. Terrisne, inglorius Erro!
 Subsides imis? & ego me dignor Olympo?
 Eia! age! rumpe moras! atque istas desere sedes!
 Laus quæ exfors, vitam sylvis traducere opacis?
 Atque errare inter Pecudes, & Sæcla Ferarum?
 Maliferosque putare hortos, & stringere frondes?
 Falce notare libros, & rura laceffere ferro?
 Dicimur at rerum moliri fræna, sub æthra:
 Heu! miseri Reges! Versamus rastra, ligones,
 Sarcula sunt nostri dentata insignia regni.
 Per dextram, & Cœli testor spirabile lumen,
 Per latus, & lateris crates, atque offea tigna,
 Unde genus duco, si quæ te cura remordet
 Conjugis, ut vinclis, atque hoc te carcere solvas.
 I! decus O nostrum! mecum, super ardua Cœli!
 Ante feram gressus, vel passibus ibimus æquis.
 Tu si hoc ore leges Pomum, te sistet Olympi
 Culmine, ubi totum torquebis Numine Mundum.

Hæc

Hæc ubi fata, Viri virtus subcumbit, ut Infans,
 In cunis postquam somno luctatus inertī,
 Cedit, & alta quies toto se corpore fundit,
 Cum delenifici mulcetur murmure lalli.
 Crescit dira lues, & laudis noxia vanæ
 Aura inflat, tumet ut Pelagus, stridente procella,
 Dum furit, & Cœlum spumosa verberat unda.
 Ergo, amens animi, rapitur, vefanus edendi
 Ardor agit: manibus earpit fatalia poma,
 Mentemque, infandis epulis, atque inquinat ora.
 Heu! Coeunt noxa, cum Coniuge Fœmina pella!
 Fœmina tu pella magis, an male credulus ille?
 Credulus ille mali! Sed tu quoque Fœmina pella!

Consumptis vetitis dapibus, mensisque remotis,
 Evinctus Lauro victricia tempora, Serpens
 In Cœlum adtollens cristas, & sibila colla,
 Arduus, impuro victor canit ore Triumphum!

Peccati interea illuvie, & contage nefanda,
 Sordet Homo, Lucet, & conscia Sidera noxæ,
 Exodit, Cœli tædet convexa tueri!
 Adparent maculæ turpes in corpore toto!
 Atque animo Simulachra, modis horrentia miris,
 Visuntur! Mens, Cimmeria velut obruta nocte,
 Cæca jacet! Monitisque Dei parere Voluntas
 Nescia, dura riget, veluti Marpesia Cautes!
 At Cordis stabulant latebris monstra! horrida monstra!

F

Qualia,

Qualia, con fractis Lumbis, hircosa Libido !
 Ingluviesque vorax ! avidi quæ Lena Palati !
 Ira ! ultrice flagro, & palla succincta cruenta !
 Ventosa Ambitio ! streperis resonantior Euris !
 Livor edax ! lanians crudeli viscera morfu !
 Fauce inhians, opibus nullis expleta, Cupido !
 Torpida Segnitie ! tardo correpta Veterno !
 Africa quot monstros, quot pullulat Hydra Colubris !
 Tot scelerum adparent species ! Pudor ora colorat,
 Subcutiturque metu ! vindex Vis conscia Mentis,
 Perfurit ! & laxis late bacchatur habenis !
 Exagitatque animum tædis furialibus Horror !
 Tum Cælum illabi ! & circum tremere omnia visa !
 Styx ! Acheron ! Phlegethon ! Chaos ! & Regna invia
 Ditis ! & horrifono stridentes cardine Portæ, [Luci
 Panduntur ! Flammæque vomunt ! subitoque tumultu,
 Tota coit, signis infestis, Machina Mundi !
 Nil liquidi Fontes ! Nil dulci nectare Rivi
 Manantes ! Nil Prata juvant ! Nec amœna Vireta !
 Coniferæque nihil Cyparissi ! aut ardua Pinus !
 Aereæ Quercus ! vel Laurus Sacra Triumpho !
 Aut Cedrus ! vernans æternæ frondis honore !
 Omnia plena metu ! Tum, quo vestigia flectant,
 Incerti, Ficum, foliis, ramisque fluentem,
 Arcentem viridi Cælum caliginis umbra,
 Prospiciunt : illuc trepida formidine tendunt :

Membraque

Membraque velare accelerant, quæ nuda patebant :
 Præcipue, Genitale Arvum, quod Semina Gentis
 Humanæ reparat, fordebat Labe pudenda,
 Scilicet hæc omnes quia Patris Noxa Nepotes
 Implicat, & totam funestat crimine Gentem,
 Inde notas Arvum servat Genitale Pudoris :
 Id quibus incrustent, dubii, tectoria quærunt,
 Adtoniti, trepidante manu folia ampla revellunt,
 Lævia deducunt tenui de cortice fila,
 Festinantque operas miseri, & subcingula lata,
 Turpe ministerium ! properant molimine vano !
 Ut noxæ maculas folioso tegmine velent.

Interea, medium Titan trajecerat axem,
 Mitior increpitat cum vernans aura diei :
 Adventante Deo, incipiunt Juga celsa moveri !
 Sub pedibus trepidare Solum ! & mugire cavernis !
 Audirique Frigor ! Tonitruque tremiscere Lucus !
 Horrificans Sonitu Ventus, crebrescit ad aures !
 Voxque Dei insequitur ! Vocisque volutat Imago !
 Per Nemus ingeminans ! Adam ! Adam ! Quæ Loca,
 quæ te

Terrarumque tenent sedes ? Commercia nostra,
 Congressusque fugis ? Silvis quid te abdis opacis ?
 Prodi ! Adam ! Nec te adspectu jam subtrahe nostro !
 Ille metu pallet, fugit omnis corpore sanguis,
 Stantque horrore comæ, trepidat, crepitantibus auris,

Populea ut folia, aut Canibus circumdata Cerva,
 Spes ubi nulla fugæ, loca nocte silentia quærit,
 Obsita vel ramis, vel vasto immania hiatu!
 Ferreæ unde Eumenides, & parcere nesciæ Erynnes,
 Excludunt latebris cunctantem, ultrice Flagello!
 Tum, planctu, gemituque, & Tartareo ululatu,
 Mœrens, hæc fatur, dejecto in pectora vultu!

O Judex! nova me facies, inopinæque, terret!
 Me maculæ turpes, nudæque in corpore fordes,
 Et cruciant duris exercita pectora pœnis!
 Me ferus horror agit! Mihi non vernantia Prata!
 Non vitrei Fontes! Cœli non aurea templa!
 Nec sunt grata mihi sub utroque jacentia Sole!
 Judicis ora Dei sic terrent! Lancinat ægrum
 Sic pectus mihi noxa! O! Si mi abrumpere vitam!
 Et detur pœnam quovis evadere Letho!
 Ipsa parens utinam mihi Tellus ima dehiscat!
 Ad piceas trudarque umbras! atque infera Regna!
 Montibus aut premar injectis! Cœlique Ruina!
 Ante tuos vultus, tua quam flammantiaque ora,
 Suspiciam! Caput objectem & cœlestibus armis!

Cui Deus: Unde pudor, maculæq; in corpore turpes?
 Unde fuga hæc? Quæ te transversum foeda Cupido
 Abripuit? Num dira Fames stimulat edendi,
 Quæ vetui? Dominæque Gulæ cadis Hostia foeda?
 Contra, Adam: Nullas latebras, & cæca juvare

Antra

Antra videns, Canis ut rabidus, qui exurit æstu,
 Lympharum fugiens, spumis fluit, ore tremendo :
 Cumque explere iras, atque exsaturare furorem,
 Non valet, insanis Cœlum latratibus urget :
 Efferus, haud aliter, furiis & Erynnibus actus,
 Sævit, inops animi, nec habens quem crimine pulset,
 O scelus ! in Numen commissa piacula transfert,
 Nonne tenes, inquit, cum me sopor altus haberet,
 Dulcis & alma quies, placidæque simillima morti,
 Quod, lateris textum, falcataque tigna resolvens,
 Confortem dederas thalami ? Te te auspice, tædas
 Conjugii accendi, tu conciliator amoris,
 Tu paranympheus eras : Tu quando pararius unus,
 In te culpa redit. Per te, dotale venenum
 Hoc ego concepi. Nam, quæ mihi lege jugali
 Juncta fuit, nostro per te dignata cubili,
 Blanditiis teneris nostris amplexibus hærens,
 Igne genas flagrans, ut Lilia cætera candens,
 Ferales epulas, inimicaque fercula suasit.
 Tantum pollet amor, dominæque potentia formæ !
 Hinc, Evam sceleris causam rogat, edere mandat,
 Cur hoc ausa nefas ? Quæ tantæ exordia labis ?
 Illa, via ut primum voci laxata dolore,
 Colluctans lachrymis, hæc singultantia reddit
 Verba : Sator rerum ! quem tu molitus es Anguis,
 Squamea cæruleis stellatus tergora guttis,

Tartareum

Tartareum subdit tacite ad præcordia virus,
 Flammæque implicuit lethales ossibus imis.
 Ut vidi, & tristi violavi lumina visu,
 Tum ferus error agit, tum me mihi dira cupido
 Abstulit, & vanæ me laudis inebriat aura :
 Luxuries peregrina gulæ, fructusque negati
 Ambitiosa fames, Stygium misere sub Orcum.
 At finxit tua dextra ora, & tua dextera pinxit
 Terga notis variis. Quo pollet acumine rerum,
 Muneris omne tui est. Et nos addicimur Orco ?
 Ecquid ad hoc, Cœlum ! non fudas ? Terra ! tremiscis ?
 Ora ut Theffalicis, Titan ! contacte venenis
 Non palles ? Mundi non machina tota laboras ?
 Infimulare audet vilisne argilla Tonantem ?
 Et damnare reum ? Cœlumque arcessere noxæ ?
 Sed, dum amolitur culpam, vis cæca reclamans
 Vellit, & admonuit, proprio quod crimine pœnas
 Penderet : Ut sternax sonipes, suffragine læsa,
 Cespitat incessu, & fræno parere recusans,
 In dominum, qui lora regit, spumantia vertit
 Ora, atque mage calce ferit, vel dente remordet.
 Hoc magis infestis fessor premit ora lupatis,
 Atque armos stimulis, & verbere terga fatigat :
 Haud secus, incusat Numen dum Fœmina, Cœlum
 Criminibus urget, stimulis præcordia Judex
 Perfodit, & pectus furiali verbere cædit.

ANDREÆ

ANDREÆ RAMSÆI,

PASTORIS OLIM EDINBURGENI,

POEMATATA SACRA.

Humani Generis per Christum Reparatio.

LIBER QUARTUS.

MOX scelerum Vindex, rerum cui immensa po-
testas,

Cœlituum stipante choro, sese arduus infert
Augusto folio. Dum magno fluctuat æstu,
Alternante animo, num terras igne trifulco
Deleat, an pelago plenas immittat habenas,
Anne luto meliore genus mortale refingat.
Tergeminæ circum stant nocte dieque Sorores:
Blanda, serenato vultu, præcinctaque oliva,
Sublatis supplex manibus, Clementia, dextram
Cingit: & æquato quæ cuncta examine pensat,
Ense Themis stricto claudit lævam: Omnia lustrans,
Enodare potens quod inextricabile nexu,
Has inter mediam sese Sapiencia sistit.
Tunc exorsa Themis dictis his aggerat iras:

Ecquid

Equid adhuc culpæ restat ? Neq; meta, modusve?
 Cœlituum sedes, Superasque piavimus oras,
 Præcipites dedimus cum nigra in Tartara Manes :
 Nunc nova succrescunt scelerum contagia terris.
 Namque lutum fragile, & figmentum fæce rubenti
 Vilis humi, æthereo flatu quem traducis auræ
 Formasti, cœleste animal ! caput esset ut orbis,
 Et maria, & terras omni ditione teneret :
 Cuique, tuæ ut soboli, cœlestes annuis arces,
 (Luxuriata bonis, Hominis natura, quod optet,
 Non habet ulterius) nunc laudis adorea vanæ,
 Famæ & dira fames, mentemque evanida palps
 Gloria, transversum rapuit, fallacis Echidnæ
 Hortatu, nec non & conjugis illice forma :
 Sese æquare Deo, nil pensi ducere jura,
 Affectare polum, detrudere Numen Olympo.
 O pudor ! ingratiq; animi indelebile stigma !
 Ambitionis apex ! extremaque linea fastus !
 Quin, reus hoc quando pulsatur crimine, Numen
 In crimen vocat ille, suæ causamque refundit
 Labis in artificem, veniam neque questibus orat.
 Hocce nefas ullo tam prodigiale piari
 Posse putem lustris ? Sontes absolvere pœnis,
 Haud nos jura sinunt. Nullus mihi debita culpæ
 Decoquet, is Terræ civis, seu civis Averni,
 Vir, Geniufve fiet, nullo discrimine habetor.

Huc,

Huc! huc! ardentes atra caligine tædæ!
 Huc! infælices Umbrae, tortore flagello!
 Huc! quicquid Furiarum Orco est! accedite! in istos
 Irruite! & tantam terris avertite pestem!
 Sunt Furiæque! facesque! angustaque Tartara pœnis!

Hinc largo humectans Clementia flumine vultus,
 Has reddit supplex voces: Regnator Olympi!
 Si precibus locus, & miserandi copia si qua,
 Da finem æumnis, & rebus consule fessis.
 Define pœnarum, neque vindex stringere fulmen
 Perge, oro: nuper Manes ultricibus iris
 In loca nigra dati: penna se tollit ovanti
 Supplicio Themis hoc, laudes per sæcula didens.
 Ast ego, quæ Cœli decus, & palmaria virtus,
 Si nulla adspiret veniæ spes, nulla salutis,
 Quæ recreat fontes animas mulcentibus auris,
 Opprimar ignavæ Lethes Clementia nube:
 Durus, & indocilis flecti, Regnator Olympi
 Audiet, & laudum messis fœcunda peribit.
 Quin lege innata quamvis bonitatis in ævum
 Omne nefas odio tibi sit, deprecere pœnas
 Commeritas nulla fatali lege teneris.
 Namque potes fontis vel sanguine tingere cultros,
 Vel potes arbitrio gratis absolvere pœnis.
 Adde, quod irarum cum parcus, parcere largus,
 Exercere malis, pessumdare, sternere letho,

Res exosa Deo est : illud non impete pronò,
 Sed lento exsequitur studio, & molimine tardò.
 At cumulare bonis inopes, succurrere lapsis,
 Consulere afflìctis, oppressos clade levare,
 Divæ est mentis opus, quod Cœli gestit obire
 Arbiter, & studiis jactat sese impiger istis.
 Nec minus hæc tecum reputa : quod fœmina simplex,
 Nata solo, dum sola errat, non intus, & a se,
 Concepit furiale nefas, fallacis Echidnæ
 Capta dolis, nullo rerum usu edocta vel arte,
 Succubuit culpæ ; cujus mucrone resolvit
 Dum jugulum, pectusque fodit, transfigere Numen,
 Per latus humanum, certat Cocytius Anguis.
 Scilicet ille suis odiis dum perlitat hostis,
 Livor edax stimulis pectus dum lancinat ægrum,
 Nec fato videt esse Deum, nec legibus ævi,
 Aut opportunum damnis, furit efferus ira,
 Inque Dei effigiem belli convertere molem
 Occupat, occultans odii lethale venenum.
 Expendat scelus ergo, luat peccata, nefandum
 In caput hoc Cœlo mistas pice congere flammæ :
 Fulmineas immitte acies, atque obrue plagis.
 Saltem Hominis miserere, Hominis, quem devius error
 Transversum tulit incautum, gentemque nec omnem
 Unius exscinde ob noxam. Tot funera Letho
 Dedere, tot miseros sub Tartara mittere Manes,
Totque

Totque suis Cœli viduari civibus oras,
 Non tua fert bonitas, non celsi nominis aura.
 Quippe Dei, Umbrarum nullæ, quæ nocte sub atra
 Infera stagna colunt, in laudes ora resolvent.
 At Genus Humanum placido si lumine cernes,
 O! te quanta manent, Genitor! præconia laudum?
 Mortales tibi dona ferent, operosa dicabunt
 Tempa, coronatas vittatus corniger aras
 Imbuet, & thuris nebulas halabit acerra,
 Extaque porricient pateris fumantia pandis
 Sacrifici, & lætis onerabunt æthera votis.

His ubi blanda dedit dictis Clementia finem:
 Quæ rerum ambages percurrere, solvere nodos,
 Et lucem obscuris dare, quæ componere lites,
 Et magnas rerum moles evolvere docta,
 Sic orsa est tandem Sapientia: Pondera verbis
 Si sint ulla meis, dulces mage luce Sorores.
 Dilectæ! celsas dicenti advertite mentes.
 Sancta Themis poscit pœnas, & detonat iras,
 Et lenis scelerum veniam Clementia poscit,
 Inter se infestis visæ concurrere signis:
 Nec proclive adeo est tantos hos sternere fluctus,
 Ardua sed tentanda via est, loca nullius ante
 Trita pede. O sæclis res admiranda futuris!
 Ante mare, & terras, Cœlique micantia castra,
 Temporis acta citis quam curreret hora quadrigis,

Dum genus humanum, foedatum labe, volutat
 Ante oculos, atque ora Dei, tum addicere Averno,
 Et dare suppliciis, mactandum manibus Orci,
 Res erat arbitrii: sed gratis solvere noxa
 Hos placuit, meritas illos expendere poenas.
 Tunc ego, quæ latebras penitas, sensusque repositos
 Eruo, vos nunquam temeranda pace ligavi.

Fixa stetit, necdum versa est sententia retro,
 Magna Patris magni ut Soboles, statione relicta
 Sydereæ, natura ipsa mirante, subiret
 Virgineos uteros, intacti templa pudoris;
 Humanam sine labe animam, sine crimine corpus,
 Arcano indueret non extricabile nexu;
 Ut scelerum maculas, & poenas cæde piaret.
 O maris, & terræ, quæ exhauriet ille pericla!
 Quanta cohors animum curarum distrahet ægrum!
 Ille casus humiles habitabit, & hospita tecta
 Vile dabit stabulum, comites armenta, pecusque,
 Et præsepe dabit magno incunabula regi.
 Inde solum vertens, Phariis sese abdet in oris,
 Unde redux victu traducet paupere vitam,
 Verna sub auspiciis patris, vertentibus annis
 Ter denis, donec, lustrali flumine tinctum,
 Mittet in augustum munus vox edita Cœlo.

Tum loca sola petet, salebrofis invia dumis,
 Vomeris ignara, & latebris horrenda ferarum,

Aspera,

Asp̄era, hiulca, jugis celsis æquantia nimbos :
 Vicenas ubi bis totidem cum lucibus umbras
 Egerit, & nullis dapibus temeraverit ora,
 Continuo Stygias didetur fama per oras,
 Adventare Dei prolem, regna infera verti,
 Restituique Homini natales, perpete fontes
 Supplicio urgeri. Feret hæc ut nuncia fama,
 Undabunt Orci conferto milite cives :
 Umbrarum, noctisque potens, se primus arenæ
 Inferet, & segetem telorum congeret ardens
 In sanctum caput hoc. Ut se glomerare phalanges,
 Et frustra in bellum ruere, & frustra arma rotare,
 Advertet, mox terna manu, queis millia sternit,
 Spicula corripiet, Stygio saturata veneno.
 It primum per inane volans, stridente susurro,
 Dira sonans, patrem cœpisse obliviam nati,
 Non tangi cura, non sollicitudine carpi,
 Objecisse fami, misisse & nuncia proli,
 Ut res ille suas habeat sibi, fercula quærat :
 Ni panis duras filices convertat in usum,
 Fatifero mortem cervici incumbere ferro.
 Ut sanctum pectus non hoc penetrabile telo
 Viderit ; ut vento portum qui forte reflante
 Non potis est capere, is malos, & lintea vela,
 Carbasseosque sinus obliquat, tendere recta
 Qua nequit, incurvo radit vada cærule cursu :

Sic

Sic gnarus versare dolos, & imagine falsa
 Ludere, Tartareus Coluber, contingere metam
 Se non posse videns, primo molimine, cursum
 Mutat, & ad palmam converso tramite tendit.
 Advigilare refert patrem, cinxisse corona
 Coelituum densa natum, per nota viarum
 Ire, redire vetat, turris de vertice præceps
 Si ruit, incolumis ferretur ad ima barathri.
 Hæc sacri eloquii monitis ubi tela retusa,
 Sola manet mundi fallacis gloria pellax.
 Audax O facinus ! Deserta per avia vectum,
 Monte locat celso, qui culmine pulsat Olympum,
 Unde ostendet opes, terræ nunc pingua culta,
 Lautitias monstrans Cereris, nunc pascua læta,
 Pratorumque decus, ruris genialis honores,
 Maliferosque hortos, & Cœlo tecta superba
 Æmula, quæq; Tagus, quæ volvit & aurifer Hermus,
 Quique Phari saturat fœlici uligine terras :
 Telluris quidquid reflua mare submovet unda,
 Ante oculos sistens : hæc se ditione tenere,
 Hæc dono dare se spondet, si, supplice voto,
 Genua manu prensans, sacros sibi mactet honores.
 Quod tam grande nefas, omnique piamine majus,
 Non impune ferens, prædonem voce minaci
 Ad Manes abiget, lucisque carentia regna.

Postquam

Postquam fusa acies, quæ missa Acherontis ab oris,
 Crudescet terris nova pugna, novisque procellis
 Vastum ærurnarum pelagus restabit arandum.
 Namque, inopis vitæ sortis sub fasce gravatus,
 Nudus opum, tectique expers, atque omnium egenus,
 Errabit, multum terris jactatus & undis.

Ac sua cum spelæa feris, & turba cavernis
 Prædatrix lateat, quæ cœlum remige penna
 Tranat avis, nidis foveat cum conjuge natos :
 Auctori rerum, qui cœlum frænat habenis,
 Imperioque premit terras, non dulce cubile,
 Quo recreet fessos stratis in mollibus artus,
 Non tuguri brevis umbra datur, non vile mapale,
 Tegulave, aut imbrex, pluvias quibus arceat undas.

Quin & signa licet dederit testantia Numen,
 Dum fugat obseſſo ſceleratos corpore Manes,
 Dum maris irati furias, ſtridentiaque Austri
 Murmura voce premit, dum fluctus cærule dorſa
 Subſternunt, ſanctis & libant oscula plantis,
 Et vini in latices dum fluminis induit undam,
 Membraque mortifero ſanat ſqualentia tabo,
 Atque auris reſerat dicto pollente meatus,
 Laxat iter voci, & damnataque nocte ſilenti
 Lumina reſtituit, poſitoque in limine Lethi
 Sublevat, & fati perfringit ahenæ jura,
 Non tamen effugiet viventis ſpicula linguæ :

Non

Non modo plebs tunicata, aut qui jus dicit ab alto,
 Cui Melibœa tegit Mæandro purpura vestes,
 Sed quos & nivea circumdabit infula vitta,
 Nocte nigra, & nebulis, fatagent involvere famam.
 Arcessent illum sceleratæ adsuescere turbæ,
 Tartareos Manes Erebi rectore fugare,
 Indulgere gulæ, & geniali vivere mensa.
 Bis ternis tandem & trieteride mensibus actis,
 Muneris in sacri decursu, morte inhonora
 Multantes, trunco distendent corporis artus.
 Si dubium, tantæne animis mortalibus iræ,
 Anne odia hæc fata nocte nigra, Stygioque barathro,
 An pœna adscribenda Deo, cuncta ordine pandam.
 Rex Hominum, Rex Cœlituum, qui est omnibus idem
 Omne malum plectens, quia Natus debita culpæ
 Transtulit in se hominum, pœnis advertere duris
 In Natum, non Nati odio, sed juris amore,
 Decrevit: verum Genii, qui sulphure rivos,
 Et pice torrentes habitant, noctemque profundam,
 Et quæ monstra feret tellus, hos prava libido,
 Hos malefuadus aget livor, quippe arbiter Orci
 Progeniem audierat, plenis vertentibus annis,
 Excidio venturam Orci: sic volvere fata.
 Insuper accensus, Genii quod linquere jussi
 Hospita testâ soli, tetraque voragine ripis,
 Carceribusque premi, vittatus crine colubris,

Vipereo

Vipereo in folio residens, Erebumque, Chaosque,
Atque Acheronta movens, fontes adfabitur Umbras:

Non fatis, o Socii ! nos plecti simplice pœna,
Non fatis est, adytis Cœli, fatis ætheris oris
Extrudi, verum & terris excludimur imis !
Nec datur humanis laribus confidere, corpus
Incurfare modis miseris, ludosque cruentos
Edere, visceribusque haurire & reddere voces !
Nam nova progenies, Cœlo demissa supremo,
Nos fugat in tetra hæc graveolentia regna Mephiti,
Horror ubi, & jugis resonans sub verbere planctus.
Ergo operas conferte, animis concurrite junctis,
Sunt vires nobis, fœcundaque pectora fraudum,
Mille nocendi artes, promptique ad jussa ministri :
Ante alios auri coquit infaturata cupido
Iscaium, gerit ingenium versatile ad omne
Flagitium : exigui si spes adfulserit æris,
Hunc dirum in facinus, februis lustrabile nullis,
Impellam, & scelerum tantorum moliar orsus.
Vos, Socii ! stimulate odiis, & laudis amore,
Legiferos proceres, quosque ambit sancta tiara,
Dona adolentque aris, & templum thure vaporant.
Huic si surgat honos, nomenque sacraverit ævo,
Vita inhonora Stygis nobis ducenda palude est.
Ni ruat hic, ruimus : ni vitam morte cruenta
Commutet, miseri fatis urgemur acc. bis.

Hæc Orci ut Rector, transfixi corda furore
 Cocyti Manes, queis noxia crimina cordi,
 Grandinis in morem glomerati, Achærontia tela
 Expedient, atras nebulas, ut pectora opacent,
 Irarumque faces, vindictæ dulce venenum,
 Mordaxque invidiæ tabum, fraudisque recurvæ
 Amfractus varios. Dux Orci, atque agminis atri,
 Sævit, avaritiæ monstro metuendus, & armis
 Fulminat, Iscarii pectusque, cupidine habendi,
 Per fas atque nefas furiat. Non corpora lecto
 Sternere, nec dulci finit indulgere quieti,
 Exiguo Dominum quam censum prodigat ærē.
 His infestæ armis Erebi sine imagine Formæ
 Per medias Solymas bacchantes, cuncta tumultu
 Involvunt, sævitque animis sacer ordo Senatus,
 Mystrarumque chorus, cumque his ignobile vulgus,
 Conjurant Christum scelerati excindere terris.
 Et jam fatalis, jam decretoria venit
 Hora, dies quando toto concessit Olympo :
 Iscarius, faber ipse doli, stipante cohorte,
 Armata jaculis, & robore torris obustæ,
 Ad vallem irriguam tendit, consuetaque culta :
 Sanguineis toto resolutus corpore guttis,
 Christus ubi supplex pulsat singultibus æthram.
 Est locus extra urbis Solymæ pomœria sacra,
 Valle ima monti frondenti junctus Olivæ,

Pomifer

Pomifer hortus ubi gemmanti vernat amictu,
 Hoc in secessu positus, quos ille dolores
 Hauriet ! & quanta sternetur nube malorum !
 Obsidione dolor cinget, ceu densa corona
 Circumdat muros : versabit turbine duro
 Lucta gravis, gelidi quatiet formidoque Lethi,
 Ter revolutus humi, maculosus pulvere nigro,
 Fletibus ora rigans, palmas ad sidera tollet,
 Multum orans Patrem, tristes avertat ut iras,
 Neve finat Natum sub iniquo fasce gravari.

Proditor interea Iscarius, dux agminis, audet
 Grande nefas, dat signa suis, non qualia bello
 Tympana tenta tonant, vel quando cymbala clangunt
 Concava, & adsensu conspirant cornua rauco,
 Corripit, amplectens ulnis, fucataque figens
 Oscula, fallaci Dominum rogat ore salutem,
 Innodant palmas vinclis, & brachia stringunt.
 O scelus ! ipse parens rerum, qui mœnia mundi
 Molitus manibus, manibus post terga revinctis,
 Ducitur ad cædem, noxæque arcessitur, infons !
 Fitque reus, toti judex qui jura dat orbi !
 Et vitæ ligno funesto addicitur auctor !
 Nec meditando animus, nec fando, lingua dolores
 Æquiparare potest. Impactis regia pugnīs
 Livescet facies, nodoso terga flagello
 Sulcabunt, fœda conspergent ora saliva,

Ardua vulnificis præcingent tempora spinis,
 Et lignum ferale humeris, gestamen iniquum !
 Imponent, Cœlo demissum Numen ab alto,
 Furcifer (horrendum!) compunctus stigmate, campos
 Lustrabit, lentos referens ad Golgotha gressus,
 Golgotha ! quæ tabo squallet, quæque ossibus albet,
 Ritu ubi non patrio, sed pœnam, more subibit
 Ausonio, trunco suffixus, triste piaculum !

Hebræis etenim quadruplex inolescet in oris
 Supplicium : Sontes aut sternit lethifer ensis,
 Vel, dextra infesta jaculatus, faxeus imber
 Obruet, aut artus inimica incendia pascent,
 Spiramenta animæ collifave guttura claudent.
 At crucis hic pœnas, alieno crimine, pendet
 Accitas de gente Itala : Mors ista cruenta
 Expiat effuso commissâ humana cruore,
 Lentaque mors lento cruciatu vindicat Orci,
 Infælixque beat fælici luminis haustrum.

Viderit infanda se quando hac morte relictum,
 Subsidiumque Patris querulo clamore vocarit,
 Illibatam animam patrio mandabit Olympo :
 Milesque exanimes per costas exiget hastam.
 Agmen aquæ ut bifidum clivosi vertice montis
 Fertur in abruptum, fractaque remurmurat unda,
 Sic latices, cordis latebris, & sanguinis undæ,
 Vi magna inmixtæ, erumpent, mirabile visu !

Tingentque

Tingentque ingratas illisa adspergine terras.
 Ac licet iste cruor manabit corpore toto,
 Corde, manu, plantis, undantius, impete pronò,
 Prorumpet : quia corde nefas effingitur omne,
 Exsequiturque manus, pes &, quod corde volutum.
 Tandem, tergemino perfossùm membra trabali,
 Cuspide fœdatum, concreto sanguine crines,
 Ora cruentatum, & corpus lugubre rubentem,
 Sol videt, ut qui cuncta videt : caput occulet umbra,
 Et ferrugineo vultus obnubet amictu.
 Luna soporiferos radios in nubila condet,
 Inferiasque dabit Regi, mœrentibus astris.
 Terra tremet, vastoque immania saxa fragore
 Sedibus excedent, Manes, ruptisque sepulchris,
 Exuvias repetent, resolutaque fœdera mundi
 Concurfu trepido, fato cessisse Parentem,
 Deslebunt, mœstis numeris, & murmure rauco.

Quæ nunc, Sancta Themi ! surgit sententia mente !
 Cernis, ut exsuperant humana piacula pœnæ ?
 Mortalis non iste cruor, vel vulnera tantum
 Terrigenæ : cruor iste Dei : latus haurit apertum
 Hasta Dei, mortis sub leges mittitur atræ
 Ipse Parens vitæ, trajectus brachia clavis.
 Tantæ molis erit, lapsam reparare Salutem !
 Hujus si mortis merito confertur ubique,
 Quidquid pœnarum meruit vel noxa, vel error
 Humanus,

Humanus, tantum superabit, machina quantum
 Telluris radiis volitantia corpora Solis,
 Aut vasti quantum pelagi circumfluus humor,
 Collatus rori, qui gramina lubricat orbes.
 Ergo, Themis ! quando poena superante litabit,
 Præsq̃ue, Dei proles, susceptæ nomina culpæ
 Diffabit, tabulasque novas dabit ære sine ullo,
 Desine vel Cœlo, vindex, arcessere fulmen,
 Carnificesque nigro Manes Acheronte ciere !
 Satque superque datum cruciatu ultricibus iris :
 Pone animi motus, decoctaque debita culpæ
 Mitte queri, & placido mortales respice vultu !

At quæ velatis manibus, Clementia ! supplex,
 Genva Dei prensans, pulsas prece supplice Cœlum,
 Pone modum lacrimis ! & curis exue mentem !
 Fit voti mensura tui ! Revocatur ab Orco
 Gens Hominum, & Cœli cognata sistitur æde.
 Quippe, Dei Soboles, Agnus facer, imbuet aram,
 Libabitque Patri purum sine labe cruorem :
 Quo simul & vitæ meritis, non farris acervo,
 Non pecudum fibris, Panchæa aut messe, litabit :
 Intritam & sine fine viam signabit Olympo !
 Unde, quibus certa infidet fiducia cordi,
 Anget & errorum quos alte vulnus adactum,
 Qua Sol mane levat, qua condit Vespere currus,
 Omnibus exposta est veniæ mortalibus ara.

Nec

Næc te divini Cœlo quos aura Favoni
 Restituit, duros terris hos volvere casus
 Commoveat ! Medicina mali, non pœna meretur
 Censeri, queis dura liquat, quibus aspera lævat
 Corda Deus, nocuam & vitiorum comprimet herbam !
 Ergo, licet pœnis Erebi clementia Cœli
 Adamum levat, & tandem super æthera tollet :
 Quod tamen adcubuit, mensis conviva nefandis,
 Ducenda est illi per dura, per aspera vita.
 At, quæ, causa mali, triplicem per sibila linguam
 Exsertat, saniemque vomit Phlegethontis Echidna,
 Ævum aget æternis pœnis lachrymabilis Orci.
 Sic tibi justitiæ laus nulla ex parte minuta
 Constat, sancta Themis ! Constat, Clementia ! laudis
 Fama tuæ, & nomen per totum differet orbem !

Hæc ubi firma dedit rationum pondere dicta,
 Diffugiunt litis nebulæ, & pax aurea vultus
 Exserit : Ut Phœbus referat cum lumine Cœlum,
 Tempestas postquam glomerans pluvialibus Austris
 Eripuit lucem, atque æthram prætexuit umbris :
 Sic Dea blanda, nitens, concordis lege Sorores
 Confociat, coeunt inter se fœdere firmo,
 Osculaque alternis Themis & Clementia libant.

Adnuit Omnipotens, sævasque effusus in iras,
 Ora rei spectans Colubri, maculosaque terga,
 Sic infit : Caput infelix ! quia labis origo,

Atque

Atque omnis quia caussa mali, sententia quæ stat,
 Accipe ! Devoveo diris te in sæcula ! Verres
 Ima soli, spatiiis curvatis, pectore prono,
 Horrendus maculis ! multoque volumine teter !
 Cunctisque invisus ! deserta per avia, vitam
 Exsul ages ! loca senta situ, atque horrentia tophis
 Tesqua coles ! Tibi victus erunt, mensæque dapales,
 Pulveræ fordes, & fudor inutilis agri.

At tu, corda geris Stygio qui foeta veneno,
 Qui tenebras habitas, Orcique inamabile regnum,
 Quam tecum infausto firmavit fœdere pacem
 Fæmina, dejiciam, & funesta in prælia vertam.
 Æternas iras, æterni femina belli,
 Ecce fero ! tecum committam in prælia prolem
 Fœmineam ! nec erit lis hæc de paupere regno,
 Ipsa salus agitur, rerumque hoc cardine Cœli
 Vertitur imperium ! Non illis ære trilici,
 Aut lorica opus est, clypeove nitescere in aureo,
 Fulgura sydereo qui umbone trementia mittat,
 Vulnificamque humeris validis aptare bipennim,
 Dura manu aut lato crispare hastilia ferro :
 Arma sed æthereis adytis cœlestia promam !
 Qualia Simplicitas, quæ nullis oblita fucis,
 Cum Vero conferta ! rigebit baltheus horrens !
 Juris amor Thorax ! Ocreæ, Patientia victrix,
 Mille adversa premens pedibus, discrimina mille.

Certa

Certa Fides, Clypeus, nullo penetrabilis ictu :
 Spes, infracta malis, necnon præsaga futuri,
 Cassis erit : Sacris signata Oracula Chartis,
 Lethifer ensis erunt : Operis sint Vota, Precesque,
 Pars extrema. Istis quisquis splendescet in armis,
 Exhibit cunctos ictus, inimicaque tela.

Insuper, adveniet tempus, quo stirpe creatus
 Fœminea, Umbrarum clades ! sub nocte silenti,
 Ætheriis rutilans armis, te in prælia poscet.
 O ! quantus ruet in bellum ! quantum instar in illo !
 Turbine se quanto adversum jactabit in hostem !
 Hic quando patriam confurget torvus in hastam,
 Irritus adfultu, talos (nihil altius) imos
 Adrodes, Miser ! & tantum mortalia lædes.
 Ille sed armipotens, dum bello fulminat ardens,
 Adtollens ægram librato pondere plantam,
 In caput effundet vires, regnoque, animaque,
 Exuet, & Stygio mactandum tradet Averno.

Tum Pater, ad dextram convertens lumina, stabat
 Mitis ubi placido vultu Clementia, verbis
 Increpat his Evam, veniæ spem fronte serenans :
 Tu ! quæ creta viri lateris compage soluta,
 Et quæ conjugio per me dignata superbo,
 Terrarum, pelagique potens, soloque marito
 Imperio minor, exundans quam gratia, rivis

Plena beat, sic pro meritis male grata reponis ?
 Spondenti mihi nulla fides ? Mea spreta per auras
 Jussa volant ? Non te Lethum, non Tartara terrent ?
 O pudor ! O labes ! figmentum Fœmina terræ
 Arma movet Cœlo ? &, Stygio sociata tyranno,
 Abrogat imperium Jovæ ? Incautumque maritum,
 Natura fratrem, patrem ortu, &, lege marita,
 Ductorem & dominum, labis contage nefanda
 Inficit, atque neci dedit ? Te hæc ergo manebit
 Pœna, utrum ut tuleris, thalamos experta jugales,
 Perpetua ærumna, & tristi exercebo labore.
 Te ructus, spurco stomachi qui manat ab antro,
 Te refugo rediens cursu revocabilis esca,
 Te vertigo caput nimbofo turbine torquens,
 Citta dapes diras, peregrinaque fercula quærens,
 Offendent, cunctis inimicaque nausea mensis.
 Jugibus exercebo malis, frangamque subinde
 Clade ægram. Demum, quando lustraverit orbem
 Luna suum novies, maturo pondere ventris,
 Cum pandet foetus parituræ limina portæ,
 Enixus lentos, uteri intricabile nexum,
 Triste puerperium, & duros patiæ labores :
 Accedentque malis his connubialia sceptra.
 Dulce fuit, thalami socio submittere fasces,
 Nunc parere viro, & dominæ te adfuescere habenæ,
Triste

Triste ministerium ! (quod tu, quia scœmina, puppe
 Ausa sedere, virum, pravo moderamine clavi,
 In brevia, & Syrtes agere, atque illidere faxis)
 Quamquam invita, feres. Mihi sic sententia constat,
 Fata Dei hæc firmant æterni robora ferri.

Tandem Adam, terras & cœlum Numine torquens,
 Corripit his verbis. Tu ! qui justissima cœli
 Cura modo, exsortem tribui cui ducere honorem,
 Et thalamum stravi genialem, conjuge juncta,
 Quæ, matura viro, Solis jubar aurea vicit,
 Immemor, unde recens abolefcit gratia facti ?
 Siccine, Lurco ! dapes audes temerare negatas ?
 Imperioque Deum exuere, & molimina sceptri
 Ætherii spondere tibi ? Tantumne superbit
 Vile lutum, fragilis pulsat cui spiritus artus ?
 Mortalis tantosne animos in pectore versat ?
 Uxor at hac imas adflavit peste medullas.
 Scilicet, illius sic stat fiducia dictis ?
 Et mea jussa volant rapidis ludibria ventis ?
 Ergo, quod uxoris monitis referaveris aures,
 Nubem peccato, noctemque objeceris atram,
 Terra, parens frugum, quæ fertilis ubere glebæ,
 Sponte, soluta sinus, gravidis exundat aristis,
 Pomiferisque fluit sylvis, dulcique Lyæo,
 Lappasque, tribulosque dabit, rhamnosque, rubosq;

Et scabro topho, & sterili squalabit arena :
 Frugumque infælix, parce, durissima, victum
 Præbebit, nec, sponte, sinus laxabit in usus
 Humanos, multa sed cura, atque arte, subacta.
 Ergo fimo pingui terram saturabis inertem,
 Et docili vertes tauro, perone revinctus,
 Vel rigido solves cunctantia dorfa ligone.
 Semina dein riguis sparges genitalia fulcis,
 Atque occa glebas, vel, iniquo pondere, rastris,
 Arte supinatas, franges. Ubi surgit in herbam
 Flava Ceres, labor assiduus versabit : hiulcat
 Si fitis arva, satis induces tramite rivos :
 Lætior exsurgat si, luxum dente fluentem
 Compescas, pecore immisso : si noxia lædet
 Herba, manu velles, ferrove, aut ungue, secabis.
 Tandem, maturis quando canescet aristis,
 Falce metes, pedibusque operosi grana juvenci
 Excuties, saxo franges, & flumine merfa
 Igne coques. O! quanta manet te cura, dolorque !
 O! fessio quoties manabit corpore sudor !
 Dum labor assiduo cursu redit actus in orbem.
 Et, quæ pœnarum est, extremaque linea rerum,
 Pallida mors, tetrico vultu, livenisque capillis,
 Unguibus atratis, manibusque rapacibus horrens,
 Omnibus æqua, metet ferali corpora ferro.

Atque

Atque, licet cunctis calcanda sit orbita Lethi,
 Non simplex via mortis erit, non omnibus una
 Fata manent. Illum violento vortice merget
 Gurgis aquæ, in nigram crepitans hunc flamma fa-
 Solvet, & horrifonis animosi flatibus Euri (villam
 Sternetur non nemo: Tuis neque, Terra noverca!
 Tutus ab infidiis erit. O! quot millia mittent
 Rupis inaccessæ prærupta cacumina Letho!
 Præstantes animi juvenes, quos cernere bello
 Ardor aget, ferri dum stridulus ingruit imber,
 Quem cava terrificis imitantia fulmina bombis
 Æra dabunt, claudent æternam in lumina noctem.
 Quin ruet in sese, civili vulnere, corpus,
 Et fluidi capitis tempestas, imbre coorto,
 Pectus inundabit: scabra rubigine dentes
 Putrescent, fauces angor constringet hiantes.
 Tussis anhela latus quatiet, falsugoque manans,
 Quæ vitæ accipiunt, redduntque, fugacia flabra,
 Inficiet lenti viscosa uligine tabi.
 Discordes stomacho, Cereris, succique Lyæi,
 Concurrent armis, inhonestaque bella movebunt.
 Sæpe jecur putres per corpus mittet achores.
 Sæpe lien picea capitis fuligine fedes
 Infuscans, pavidi cordis vicinia tota
 Contremet, & vigilans sibi tristia somnia finget.

Glarca

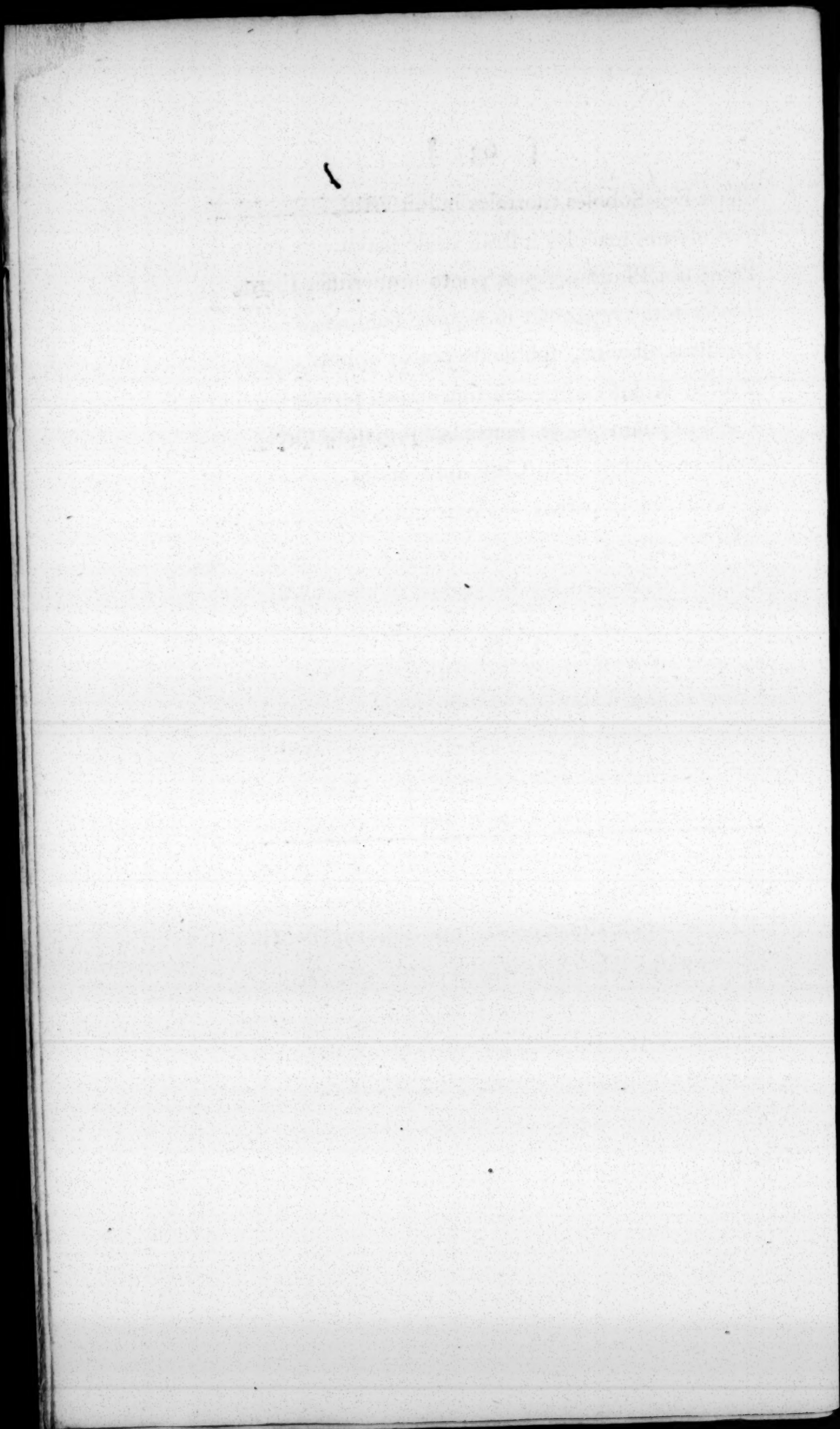
Glarea quid Renum ! quid te, nodosa Podagra !
 Commemorem ? Quid vos, distenti Tormina ventris ?
 Luctantesque Auræ sinuosis flexibus alvi ?
 Nam, totum culpæ illuvies quia corpus inundat,
 Pervadent totum poenæ, caussariaque omnis
 Pars erit, & multo traducet tempora luctu.
 His graviora etiam Lethæo gurgite restant,
 Ni dolor exurat concretæ semina labis,
 Atque animo toto renovatrix Gratia regnet.
 Et tu, Adam ! quamquam pubentis vere juventæ
 Florescis, niveis consperget tempora canis
 Tristis hiems, frontem tibi ruga senilis arabit,
 Fractæque annofo languebunt corpore vires.
 Morsque ubi funesto violarit pectora ferro,
 Terra sinu accipiet ! generis primordia terra !
 Solvet & in putrem caries inimica favillam !

Hæc ubi dicta dedit, villoso tegmine tectum,
 Aut ovis, aut capræ, vel pelle Lybistidis ursæ,
 Cominus Adamum Paradisi finibus horti
 Exigit : ignivomæ metuendus fulmine sicæ,
 Fidus inaccessus custos datur Angelus horto.
 At, de venturo pepigit quæ semine Numen,
 Exsolvit, variis umbris, variisque figuris,
 Præludens, primum magni incunabula Nati.
 Inde quater denis sæclis volventibus orbem,

Chara

Chara Dei Soboles mortales induit artus,
Et scelerum maculas lustrali cæde piavit.
Terq; ubi Phœbus equos ponto immerfisset Ibero,
Eoo & toties reparasset in æquore flammæ,
Redditus est vitæ, spoliis decoratus opimis
Mortis, & adscendit Cœli super aurea templa.
Tandem etiam Judex fontes lachrymabilis Orci
Addicet tenebris, nos Cœli luce beabit.

F I N I S.

ANDREÆ RAMSÆI

ORATIONIS DOMINICÆ

PARAPHRASIS POETICA.

SANCTE parens! habitas qui templa micantia
cœli,

Altitonansque premis pedibus late omnia subtus,

Nominis aura tui celso volet alite, toto

Axe poli! & cunctis crebrescat gloria terris!

Imperii profer metas per sæcula, regni

Adveniat tandem ut tempus, quo machina mundi

Ardeat, &, letho domito, gens debita cœlo

Axe triumphali superas conscendat ad arces.

Efficeque ut terris, qua Sol utrumque recurrens

Adspicit Oceanum, sancti tua pectore toto,

Coelituum velut alma cohors, mandata capeffant!

Panem etiam nostrum nobis, & commoda vitæ

Cuncta indulge hodie: nam a te pendemus in horas.

Da scelerum veniam, nec pœnas exige noxis

Commeritas: nam nos vindictæ nulla cupido

Urit, & offensas animis everrimus omnes.

Nec nos tentatos, flammatis ingruit hostis

K

Cum

Cum jaculis, animæ duro in discrimine linque !
 Auxilioque tuo nudatos objice prædæ !
 Quin, fuso Stygio prædone, & nube malorum
 Pulsa omni, vultus jucunda luce ferena !
 Hæc, Pater ! exaudis : nam rerum flectis habenas,
 Atque tua est nullis inclusa potentia metis,
 Et decus omne tuum, quod nullo clauditur ævo.
 Sponde ergo hæc menti, mens ut respondeat, Amen !

S Y M B O L U M A P O S T O L I C U M.

IN te immota fides, cui rerum immensa potestas,
 Incumbit, mundi Genitor ! qui flammea cœli
 Mœnia, frugiferæ librataque pondera terræ,
 Navigerumque mare, & totum molitus es orbem.
 In te, Nate Dei ! nostra & fiducia fixa est :
 Unice Nate Dei ! qui nos moderamine justo,
 Auspiciisque regis, qui triplice munere CHRISTUS,
 Eripiensque tuos Orco, cœloque redonans :
 Inde salutiferum peperisti nomen IESU !
 Humanos sine labe omni cui Spiritus artus,
 Virginei subiens uteri sacraria casta,
 Aptavit nexu temerando in sæcula nulla.
 Unde Parens fit Virgo : Deus sine tempore natus
Nascitur

Nascitur, æternus mortali vescitur aura :
 Degener Abrami quem stirps, dum frænat habenis,
 Pilatus Solymas, indigna morte peremit,
 Diva decussato distendens brachia trunco.
 Hinc compostus humo Stygias descendit ad oras :
 Quem lux in terris redivivum tertia vidit :
 Unde triumphali subvectus in æthera nube,
 Ad dextram Patris sedet, æternumque sedebit,
 Terrarum cœlique potens : dum vindice flamma
 Dicere jus veniet ; fontes ut torqueat ira
 Æterna, sanctos æterna laude coronet.

In te etiam, Patris, Natique O Spiritus ! hæret
 Certa fides, castæ fumant tibi pectoris aræ,
 Qui mœstos hilaras, maculatos labe repurgas.
 Credo quoque Abramidum non tantum gente teneri,
 Sed quacumque tribu terras habitare per omnes
 Selectam sobolem, divino sanguine cretam ;
 Quæ nexu arcano corpus coalescit in unum,
 Uni subiectum capiti, quod spiritus unus
 Intus agit, totumque fovet ; cui cuncta benignus
 Condonat Genitor, commissa piacula gratis :
 Corporaque e tetris terræ revocata lacunis
 Restituet decus in tantum, rutilantia vincant
 Ut Phœbum, medio cum fulgidus axe coruscat ;
 Quæ junctis animis, O terque quaterque beata !
 Plena Deo æternam degent super æthera vitam.

DECALOGUS.

PRÆCEPTUM I.

DA vacuas aures, Jacobi electa propago!
Sum Deus, ecce! tuus, qui te, cum verna,
Canopo

Eduxi, & Pharia servili compede solvi,
Ergo mihi sacros uni libabis honores,

II.

Ne Pario sculpas mendacia numina saxo,
Aut ebore aut auro fingas, referentia cœlum
Aut terram, aut tacite subterlabentia terram
Flumina; nec divos illis adolebis honores.
Nam rivalis ego impatiens, qui vindice poena
Prosequor infestus commissa piacula patrum,
In natos natorum, & qui nascuntur ab illis;
Obvertunt odio quotquot mihi numina ficta,
At quicumque mihi sacro devinctus amore,
Intemerata meæ qui servat fœdera legis,
Nostra illum nullo clementia deferet ævo,
Deferet aut seros in sæcula mille nepotes.

III.

Ora Dei quoties in nomina sacra recludis,
Sollicitus temerare cave. Non crimine solvet

Ætherius

Ætherius Pater ; at pœnis incesset amaris
Quicumque incesto nomen sceleraverit ore.

IV.

Mente tene, ut, sacris operando, Sabbatha sacra
Observes : senis terram versare diebus,
Et lini segetem, vel pexam ducere lanam,
Fas erit, atque famem duro superare labore.
At, lux extulerit sacros ubi septima vultus,
Otia sacra coles, & tecum qui lare degit,
Qua natus, qua nata, & promptus herilia iussa
Quicumque exsequitur, calathis quæcumque recondit
Pensa coli, teretem convolvens turbine fufum ;
Atque onerum pecudes quarum patientia terga ;
Et quicumque tuis succedet mœnibus hospes.
Namque Parens rerum cœli rutilantia castra,
Omniparumq; solum, & circumfona flumina ponti,
Et quodcumque sinu claudit revolubilis orbis,
Lucibus absolvit senis : dedit otia Jovæ
Septima, quæ nullo quoniam transacta labore,
Curarum vacuum sacros addixit in usus.

V.

Sanguinis auctores, & quorum e stirpe creatus,
Et patrio quemcunque loco, te sive sit annis,
Majorve imperio, merito dignabere cultu :

Ut

Ut, tibi sorte data divino munere terra,
Ad tremulam vitæ producas fila senectam.

VI, VII, VIII, IX, X.

Sanguineo exacuat nec præceps ira flagello,
Ut vindicta animum, vel dextram cæde cruentes.
Nec viola casti genialia fœdera lecti
Neve aliena dolo contrectans sublege furtim.
Innocuum testis nec falsis obrue noxis.
Nec sociis tædis alii justisque Hymenæis
Junctam ambi : alterius nec te famulamve, laremve,
Aut pecudem, (rudit illa gerens seu dorso repanda,
Cornigera aut raucis mugitibus aera complet,)
Et tua quæ non sunt, ardor proritet habendi.

Has tu qui digito scripsisti marmore leges,
Exue, sancte Parens ! duro mihi marmore pectus !
Et cordis tabulis, impulsu Flaminis almi,
Jussa inscribe tua hæc ! Tandem, cum spiritus artus
Destituet gelidos, cœli super ardua siste !

CANTICUM SIMONIS.

EJ A age! qui vitæ metas & tempora signas,
 Exue nunc famulum vinclis & carcere carnis!
 Dum mens ætheriæ pacis perfusa sereno
 Gestit, & exsultant dulci præcordia motu.
 Rumpe moras! Spirant jamjam mihi pectora cœlum.
 Quippe salutiferum mortali corpore Numen
 Indutum, his haurire oculis mihi, munere divo,
 Concessum est, pepigit vox ut mihi reddita cœlo.
 Hic est Ille, tuo populo qui jura ministrans,
 Ante feret gressus, sub leges mittet & orbem,
 Qua Sol mane levat, qua condit nocte jugales:
 Lethiferaque Orci gentes caligine merfas
 Lucifer ætheriæ lustrabit lampade flammæ:
 Abramidasque suos, genus unde & stirpis origo,
 Efferet, ut feriant sublimi vertice cœlum!

ORATIO AD CHRISTUM.

NATE! æquæve Patri magno! de matre creatus
 Virginea, qui cuncta creas, reparasq; caducam
 Humanam sobolem, mundi melioris origo,
 Lux sine nocte nitens, labem sine labe repurgans,
 Nexque necis, vitæ vita, & spes unica cœli,
 Cuncta unus cunctis, devotum hoc accipe pectus.
 In te abeo, tibi me dedo, tibi vivere dulce,

Dulce

Dulce mori. Mihi te nec mors, nec vita, potestas
 Infera vel supera eripiet : me morte piaſti
 Viſtima, me orcinum, deſcendens viſtor ad Orcum,
 Reſtituiſti ultro : me impurum ſanguine puro
 Luſtraſti : mea, me & totum tibi debeo : nec, ſi
 Pro te mille neces & mille pericula adirem,
 Et miſer ad manes Erebi, noctemque profundam,
 Truderer, æquarem minima vel parte labores.
 Ergo, ſanguineo tibi quem ſudore paraſti,
 Et tanto tibi ſtat pretio, dulciſſime Ieſu !
 Præſidio muni ! teneriſque amplexibus ambi !
 Illum Tartareo ne in prædam expone Tyranno !
 Luceat æterni jubaris fax aurea mente !
 Spemque fidemque novis facilis proventibus auge !
 Fræna voluntatis juſtum moderetur & æquum !
 Prava nec irrepant generoſi in pectoris aulam !
 Atqui amor incendat præcordia Numinis ardens !
 Et timor ingenuus vitiorum comprimat herbam !
 Simplicitasque juvet, nullis interlita fucis !
 Clauſtra oris cohibe ! Linguæ rege plectræ ſolutæ !
 Larga laboranti ſubcurrat dextera egeno !
 Fac ! tua ſcita ſequar, veſtigia tramite legis
 Dirige ! quæ vires animi, qui corporis artus,
 Arma ſub auſpiciis juris ſocialia jungant !
 Ut, conſecta ſacro poſt tot ſtipendia bello,
 Æterna potiar cœli ſtatione corona !

COPY of a LETTER sent to the
Publisher, a short Time after the
Publication of his *Essay on MILTON's
Use and Imitation of the Moderns*, by
an unknown Hand.

SIR,

GIVE me leave, as one of the Public you wrote to, to acquaint you, that I had once some Intention of troubling you with a few Remarks upon your late Essay, but I found myself so much prejudic'd against a Writer, who could not discern one original Beauty in MILTON, and even prefer'd MASENIUS, GROTIUS, RAMSAY, and other *Poetas Minorum Gentium* to him, that I grew afraid I should commit what I condemn'd, and thought it would be better only to mention what I have heard many ingenious Persons wish for, which I hope will be of more Service to you, than your Criticisms and Reflections upon this great Poet.

L

The

The Essay might have been agreeable, if it had only pointed out the Passages in MILTON, and those Writers you have refer'd to, and left the Readers the Pleasure of comparing them, tracing out the Similitudes, making their own Observations, and drawing their own Conclusions : This is an Entertainment Readers of any Fancy or Judgment are very fond of, and expect to be left for them.

You have printed a List of several Poems that are written upon the same Subject as MILTON chose, and probably, by this Time, you have most of them by you : If you would prepare some of the best of them for the Press without Translations, Comparisons, or Reflections, the Curious would be very much obliged to you, and you would certainly find all the Acknowledgments and Returns from the Publick you could reasonably desire.

It would be of so little Consequence to know my Name, that I hope you will excuse my omitting it at the End of my Letter ; but if
ever

ever you should think proper to consider of this Request, I shall endeavour to shew you, that I am,

SIR,

Your most Faithful, and

March 18,
1749-50.

Sincere Humble Servant, &c.

REMARKS on the foregoing LETTER.

THOUGH I have not the Honour to be acquainted with the Author of this Letter, yet I frankly own it is writ with a great deal of Ingenuity and Candour: However, as he seems, in some Things, to differ from me, so I hope he will not take it amiss, if I, in my Turn, presume to differ from him.

I am therefore so far from agreeing with him in his Opinion, that MASENIUS, GROTIUS, and RAMSAY, are to be classed *inter Poetas Minorum Gentium*, as the learned and ingenious Letter-

writer thinks they should ; that on the contrary, it is my sincere Opinion, they are inferior to no modern Poet whatever : And moreover that their Performances (part of which only have been produced by me, by way of Specimen, in the Course of my Essay) are greatly superior to the poetical Productions, on sacred Subjects, of that celebrated Triumvirate of Italian Bards, FRACASTORIUS, SANNAZARIUS, and VIDA ; whose Compositions are so debased by an improper Mixture of Heathen Mythology, and poetical Fiction, that 'tis impossible for Persons of a correct Judgment, or delicate Taste to read them with any tolerable Degree of Satisfaction or Approbation. For which Reason, doubtless, it was, that the great and judicious ERASMUS (as he assures us himself) used to prefer one Hymn of PRUDENTIUS to the whole Christias of VIDA.

I dare not say, indeed, that RAMSAY and MASENIUS can plead a total Exemption from this Imputation in their poetical Productions ; (tho' this latter Writer, every where in his poetical Instructions, copiously and nervously inveighs
against

against the Absurdity of the Practice :) Yet I have the Pleasure to assure the Reader that Grotius (to his Honour be it said) can.

This, probably, has been owing to the excellent Instructions of his Preceptor and Tutor, the most learned Franciscus Junius, primary Professor of Theology in the University of Leiden, (with whom, as Voffius informs us, Grotius was boarded, during the Course of his Studies at that University) who was a severe & implacable Enemy to all such improper and ludicrous Combinations of Things sacred and profane; from whose Discipline Grotius had been enfranchised not many Years before he wrote his first sacred Tragedy, entitled *Adamus Exsul*.

Besides, it is by no means improbable, but that Grotius might shew that Performance in Manuscript, before it was published, as to other of his learned and ingenious Acquaintance, so in particular to the abovementioned most learned and judicious Divine, who, doubtless, would expunge and caution the illustrious young Tragedian

dian (if he saw occasion) against any such heterogeneous Conjunction or improper Mixture, or applaud him for a contrary Conduct, and exhort him to a Continuance in it; which Practice accordingly he seems afterwards religiously to have followed in his two other sacred Tragedies.

But however guilty Ramsay and Masenius are on that Score, it is certain Milton is infinitely more so; for which he has been severely censur'd by Voltaire and Rollin, Foreigners, as well as by Doctor Bentley, Mr. Addison, Mr. Pope, Doctor Watts, Doctor La Motte, the learned and judicious Mr. Clarke of Hull, and others, his Countrymen.

If therefore all these Allusions to Heathen Mythology were thrown out of Paradise Lost, (as has been done in a French Translation) that Poem, instead of losing, would acquire new Strength and Vigour, and be read with more Delight, and rational Satisfaction, than heretofore; that undue Mixture of Things sacred and profane being (as I have observed elsewhere from Rollin)

Rollin) not more contrary to the Dictates of Christian Religion, than common Sense.

For this Reason, amongst others, doubtless, it was, that when it made its first Appearance in the World; Mr. Rymer, no contemptible both Critick and Poet, would not allow *Paradise Lost* the Name of a Poem; threatening, at the same time, to write a Criticism against it, and to assert the Dignity of Rhime against the slender Sophistry with which the Author of *Paradise Lost* had presumed to attack it. But now no Praises are thought too big, no Panegyrick is deem'd too immoderate or excessive. So different are the Judgments of Mankind about one and the same Performance in less than a Century of Years! Perhaps, as in other Things, so the middle Course here also would be safest, according the Observation of the Poet,

Inter utrumque tene : Medio tutissimus ibis.

That Poem being not more conspicuous for its Beauties than Blemishes, if we will allow ourselves to judge impartially.

Dr.

Dr. JONSTON's Epigram on Mr. ANDREW RAMSAY's Sacred Poems, Englished.

IF e'er the tuneful God vouchsafes a Beam,
 Propitious on the rising Poet's Name :
 Or heedless Youth his charming Sounds betray
 Straight into Venus Toils, an easy Prey!
 Or in his Verse Ten thousand Heroes bleed,
 The Aonian Spring distain'd with num'rous Dead :
 Virtue, forsook of Art, expiring lies ;
 Or under unharmonious Jarrings dies :
 Both these Extremes with prudent Care we see,
 Great RAMSAY ! noble Bard ! declin'd by thee :
 In whose high Verse melodious Numbers shine,
 Worthy of God, as of the sacred Nine.
 Here Mount Parnassus, and blest Sion meet,
 And, like Companions kind, each other greet :
 Here Jordan's hallow'd Wave, majestic, flow,
 And Helicon's fair Flood in sweet Conjunction flow.

